

Cristina Cergan
Diana Iacob
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

6

GHIDUL PROFESORULUI

ELEMENTE-CHEIE ȘI STRATEGII

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CLASA A VI-A

Editura Paralela 45

Redactare: Cătălina Soare
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Design copertă: Mirona Pintilie
Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Ghidul profesorului : elemente-cheie și strategii : limba și literatura română : clasa a VI-a / Cristina Cergan, Diana Iacob, Bogdan Rațiu, Ioana Tămăian. – Pitești : Paralela 45, 2023
ISBN 978-973-47-3990-5

I. Cergan, Cristina
II. Iacob, Diana
III. Rațiu, Bogdan
IV. Tămăian, Ioana

37

Credite foto

Imaginile a căror sursă nu a fost menționată au fost preluate de pe Shutterstock.

Copyright © Editura Paralela 45, 2023

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

Cuvânt-înainte

Dragi colegi profesori,

Ghidul manualului de *Limba și literatura română* pentru clasa a VI-a, editat de Paralela 45, se înscrie în seria auxiliarelor didactice pentru profesori, o serie bogată în ansamblu pe piața editorială de azi, dar restrânsă în ce privește ghidurile de manual. Printre intențiile care au condus la realizarea ghidului se numără **dorința de a face vizibile perspectivele didactice care au prezidat realizarea manualului** (abordarea tematică a conținuturilor, realizarea unui corpus tematic de texte, coerența internă tematică a unităților de învățare, prezentarea literaturii clasice pe înțelesul tinerilor cititori, articularea logică a conținuturilor în scheme și hărți conceptuale, integrarea unor „elemente-cheie” în strategii care conduc la formarea și exersarea competențelor elevilor etc.), **facilitarea utilizării manualului de către profesori** (prin prezentarea soluțiilor exercițiilor din manual, a unor sugestii de abordare a activităților, a unor răspunsuri oferite de elevi în perioada de pilotare a ghidului) și **crearea unui prilej de reflecție** asupra strategiilor didactice potrivite pentru formarea competențelor de comunicare.

În organizarea materialului am urmărit întru totul structura și conținutul manualului și am optat pentru varianta de „probleme cu cheie”, oferind soluții de rezolvare pentru fiecare exercițiu/activitate din manual și precizând rolul exercițiului/activității în ansamblul parcursului didactic sau în economia formării competențelor vizate de programa de clasa a VI-a. Reperete teoretice (tratate de specialitate, studii de critică sau lucrări de didactică) sunt precizate în partea introductivă a fiecărei secțiuni. Rezolvările propuse se doresc, în principiu, flexibile sau punctuale, după caz.

Cuprinsul ghidului însumează șase capitole, corespunzătoare celor șase unități de învățare din manual. În cadrul fiecărui capitol, materialul este organizat în secțiuni corespunzătoare fiecărei lecții din manual. Fiecare capitol cuprinde:

- prezentarea temei unității în relație cu tema generală *Eu și lumea din jurul meu*, însoțită de mențiuni bibliografice;
- planificarea calendaristică a unității;
- rezolvarea tuturor exercițiilor din manual;
- sugestii didactice referitoare la organizarea activităților și la metodele potrivite;
- prezentarea unor metode didactice.

În secțiunea **Anexe** a ghidului se regăsesc grilele de evaluare a rezumatului, a dicției, a unui proiect etc., harta textului, cât și exercițiile din varianta digitală a manualului, acestea putând fi printate și utilizate la clasă fie ca fișe de lucru, fie ca teste.

Nu ascundem dificultatea realizării unui asemenea ghid, deoarece el presupune un dialog cu profesori cu personalități diferite și, prin urmare, cu opțiuni didactice diferite. Acest dialog ni-l dorim eficient și de aceea, de-a lungul întregului ghid, am avut constant în vedere valori, teorii sau perspective despre care credem că sunt împărtășite de comunitatea profesorilor de română.

Cu încredere că veți găsi util acest ghid în activitatea dvs.,

Autorii

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
Prezentarea manualului	6
Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română clasa a VI-a. Competențe generale și specifice	8
Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română clasa a VI-a. Conținuturi	10
Competențe generale și specifice. Clasa a V-a vs clasa a VI-a	12
Conținuturi. Clasa a V-a vs clasa a VI-a	13
Planificarea anuală	16

Recapitulare inițială	20
Planificare. Recapitulare inițială	21

25 / Unitatea 1. Familia

Planificare pe unități de învățare	28	Lecția 8. Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat	50
Lecția 1. Introducere	34	Lecția 9. Limba română în Europa	51
Lecția 2. Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a	36	Lecția 10. Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului	52
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure</i> de Ion Agârbiceanu	38	Lecția 11. Omonimele. Cuvintele polisemantice	54
Lecția 4. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	44	1. Omonimele	54
Lecția 5. Rezumatul	45	2. Cuvintele polisemantice	55
Lecția 6. Dicția	47	Recapitulare	56
Lecția 7. Despărțirea cuvintelor în silabe	49	Evaluare	57
		Proiect. Care sunt valorile familiei?	58

59 / Unitatea 2. Școala

Planificare pe unități de învățare	62	Lecția 10. Complementele	92
Lecția 1. Introducere	68	1. Complementul direct	92
Lecția 2. Textul narativ literar. Etapile acțiunii (momentele subiectului)	70	2. Complementul prepozițional. Prepoziția	93
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>Lecția</i> <i>de autodesoperire</i> de Teodora Coman	72	3. Complementul indirect	94
Lecția 4. Verbul	82	Lecția 11. Circumstanțialele	95
Lecția 5. Modul conjunctiv	84	1. Circumstanțialul de loc	95
Lecția 6. Modul condițional-optativ	86	2. Circumstanțialul de timp	96
Lecția 7. Posibilități combinatorii ale verbului	87	3. Circumstanțialul de mod	96
Lecția 8. Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i> . Numele predicativ	89	Lecția 12. Textul narativ	97
Lecția 9. Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)	90	Lecția 13. Contextul de comunicare	101
		Lecția 14. Biblioteca	102
		Proiect. Care sunt activitățile dintr-o bibliotecă?	104
		Recapitulare	105
		Evaluare	105

107 / Unitatea 3. Drumul

Planificare pe unități de învățare	110	Lecția 5. Cazurile substantivului	129
Lecția 1. Introducere	115	1. Cazul nominativ	129
Lecția 2. Dialogul în textul literar	117	2. Cazul acuzativ	130
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>D-I Goe...</i> de I. L. Caragiale	119	3. Cazul genitiv. Articolul genitival	130
Lecția 4. Substantivul. Substantivele defective. Substantivele colective	127	4. Cazul dativ	131
Substantivele defective. Substantivele colective	128	5. Cazul vocativ. Punctuația vocativului	132
		Lecția 6. Posibilități combinatorii ale substantivului	133
		Lecția 7. Prezentarea textului	135

Lecția 8. Atitudini comunicative. Inteligența emoțională. Exprimarea adecvată a emoțiilor	136	Lecția 9. Limbă și identitate	138
		<i>Recapitulare</i>	140
		<i>Evaluare</i>	141

143 / Unitatea 4. Lumi reale. Lumi virtuale

<i>Planificare pe unități de învățare</i>	146	Lecția 7. Pronumele reflexiv	169
Lecția 1. Introducere	151	Lecția 8. Textul explicativ	170
Lecția 2. Textul argumentativ	153	Lecția 9. Strategii de ascultare activă	172
Lecția 3. Textul nonliterar. Interese și atitudini față de lectură	155	Lecția 10. Muzeul	174
Lecția 4. Textul narativ literar în proză: <i>Barabumbosaur</i> de Cezar Petrescu	158	Proiect. Cum ar arăta un muzeu al clasei tale?	175
Lecția 5. Pronumele personal. Flexiunea casuală	165	<i>Recapitulare</i>	176
Lecția 6. Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale	167	<i>Evaluare</i>	177

179 / Unitatea 5. Natura

<i>Planificare pe unități de învățare</i>	182	Lecția 5. Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului	201
Lecția 1. Introducere	187	1. Adjectivul	201
Lecția 2. Elemente de versificație.		2. Posibilități combinatorii ale adjectivului	202
Figuri de stil: epitetul, enumerația	189	Lecția 6. Textul descriptiv	203
1. Elemente de versificație	189	Lecția 7. Strategii de comprehensiune a textului oral	205
2. Figuri de stil: epitetul și enumerația	190	Lecția 8. Valori etice în legendele populare	207
A. Epitetul	190	<i>Recapitulare</i>	209
B. Enumerația	191	<i>Evaluare</i>	210
Lecția 3. Textul descriptiv literar în versuri și în proză	192		
Lecția 4. Textul descriptiv literar în versuri: <i>Dimineața</i> de Vasile Alecsandri	194		

213 / Unitatea 6. Societatea

<i>Planificare pe unități de învățare</i>	216	Lecția 6. Performarea actelor de limbaj	233
Lecția 1. Introducere	221	Lecția 7. Valori ale culturii populare în spațiul românesc	234
Lecția 2. Textul narativ în versuri	223	Proiect. Scriitor în vremea lui Pinteza Viteazul	235
Lecția 3. Textul narativ literar în versuri: <i>Boul și vițelul</i> de Grigore Alexandrescu	224	Lecția 8. Limbă vorbită/Limbă scrisă	236
Lecția 4. Adverbul	230	<i>Recapitulare</i>	237
Lecția 5. Textul narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape)	232	<i>Evaluare</i>	238

Recapitulare finală	239
----------------------------------	-----

Anexe	241
--------------------	-----

VARIANTA TIPĂRITĂ

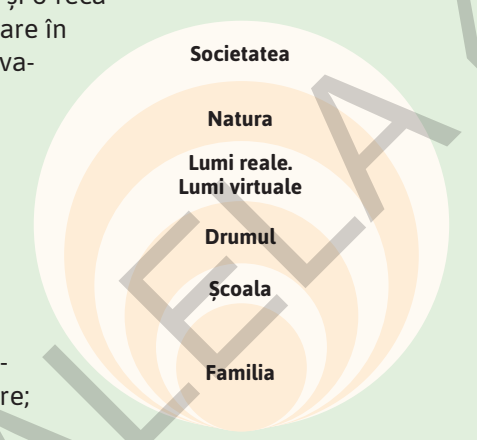
Manualul de *Limba și literatura română* este elaborat în conformitate cu programa școlară în vigoare.

Compoziția de ansamblu a manualului vizează tema generală *Eu și lumea din jurul meu*, dezvoltată într-un parcurs focalizat asupra unor experiențe de cunoaștere fundamentale pentru înțelegerea de către elevi a lumii din jurul lor și pentru o raportare conștientă, autonomă și critică la aceasta.

Manualul cuprinde șase unități de învățare, o recapitulare inițială și o recapitulare finală. Cele șase unități oferă contexte semnificative de învățare în vederea dezvoltării personale a elevului, prin formarea, exersarea și evaluarea competențelor prevăzute de programa școlară.

Fiecare unitate este compusă din introducere, o succesiune de lecții de predare-învățare și secvențe de recapitulare și evaluare, astfel:

- Lecție de introducere în tema unității (lecție de descoperire și reflecție);
- Lecție/Lecții de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii;
- Lecție de receptare a textului literar integral (centrate asupra strategiilor de receptare);
- Lecții de formare și exersare a elementelor de construcție a comunicării;
- Lecție de comunicare orală;
- Lecție de redactare;
- Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate;
- Secvențe de recapitulare;
- Secvențe de evaluare.

Lecțiile conțin rubrici articulate sub forma unui traseu de învățare:

Anchorază demersul în orizontul de interes al elevilor.

Conține activități de descoperire a conținutului nou/strategiilor noi care urmează a fi însușite(e).

Oferă contexte diverse și nuanțate de exersare a conținuturilor/strategiilor.

Secvențele denumite Elemente-cheie și Strategii prezintă fundamentele care asigură formarea competențelor și permit raportarea conștientă la procesul de învățare.

Activități de înțelegere și interpretare a textului.

UNITATEA 4 LUMI REALE. LUMI VIRTUALE
Lectură

LECȚIA 3 TEXTUL NONLITERAR. INTERESE ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE LECTURĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

JURNAL DE CITITOR Completează afirmațiile de mai jos.

a) Scriu despre lumea reală când ...
 b) Când scriu, depășesc limitele lumii din jur și ...
 c) Când am citit ultima carte, mi-a plăcut să intru într-o „altă lume” care ...

d) Eu când citesc, simt că lumea reală ...
 e) În timp ce citesc, aflu despre mine că ...
 f) După ce citesc, îmi dau seama că lumea mea este ...

ÎN LUMEA TEXTULUI

* Citește textul următor și fi atent la evenimentele relatate dintr-o zi din viața autoarei.

1 septembrie 2022. Primele două ore de română au început într-o zi de septembrie. A fost o dimineață cu lumina de miercuri. O rază a tălat în jumătate încăperea în care ne aflam. Am rămas, toată ora într-o lume de chilimbab. Nu am auzit sunetul castanelor pocnind pe asfalt, dar am auzit întrebarea doamnei profesoare: *„Ce vede un condor din zbor?”* Am vorbit despre o primă carte din lista de lectură. *„Eu am citit deja cartea asta, pot scrie ușor despre ea. Încerc să prind condorul de-o dată. Scriam și bun, păstrează tot ce nu vrei să uiti repede. Răspund mi se ardeă cam asta...”* Sunt un condor, am zis și am zis puțin aer de mare înlîtme și să admit orăzul. De obicei, la ora asta, de sus, de la o oală de metri, văd șiruri de mașini blocate în trafic: roșii, albe, negre, mașini de tot felul. Desigur, pentru că am ochii ageri, văd bine și titlurile scrise pe cotorețele cărților luate de la bibliotecă. Și nu le uiti pe bănuțu, sub cascan, să nu plăci, copilul, fără elec. *„Vine vacanța cu trenul din Franța de Adina Popescu, Invizibilii de Ioana Păvălescu, Din copilărie de Roald Dahl.* Cătrele imprumutate se citesc mai ușor, pentru că știu că le-au citit și alți copii. Cu degetul, urmărind fiecare rând, cititori dinaintea ta au construit niște drumuri. Când citești, mergi pe un drum făcut deja. E mai simplu. Dar un condor nu merge, e zboru. Să nu uit că în acest jurnal sunt un condor.

De sus, lumea se vede tare colorată când nu e ceață. Și rare cenusie când coboară peste cartiere. Într-o zi smogul, amestecul de ceață și fum. Casele sunt mai rare. Sunt frumoase, cu aperisurările lor roșii în care se culbăresc stăcuțe și pițigai. Ah! Din neatenție, chiar acum, când îmi scriu jurnalul, am apăsat prea tare creionul și vârful de cărbune a trecut dincolo, pe cealaltă pagină. O să am grijă să repar cumva lucrurile, să scriu mai departe. În așa fel încât să nu se observe ptea rare. Important e să nu subliniez o gresală, să nu o tai de mai multe ori, fiindcă „potrivori”. De obicei, am grijă de aspect și transform orice câștigat într-un tatuaj. Hai să scriu mai departe despre Isidor. Nu vâ speriați! Nu scriu pe marginea paginilor de carte, deși am această tentativă, recunosc, scriu în jurnalul meu.

Sunt un condor! Îl confund pe T cu D. AJUDOR! nu citesc prea bine, promit să recitesc, o a doua lectură e întotdeauna utilă. Asta-mi amintesc că un coleg neatenț a citit greș titlul fabulei lui Grigore Alexandrescu. A citit *Bolul și viteful „bolul”* în loc de „bol”. Poate că se gândea la bolul cu cereale de la micul-dejun.

Când citești, nu măndre! Nici litera, nici covrigi, așa o învăț doamna Deleanu pe Olguța în *La Medeleni*, totuși știu cartea lui Ionel Teodorescu. Dar eu am la mine un covrig cu seminte și o să mă ocup de el, cât mă mai gândesc ce să scriu în jurnal. Simt că un condor cu ochii pe mine. O fi Isidor??

(Mihela Nicolae, *Noi de jurnal*)

EXPLOREZ

- Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.
- 1) Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.
- 2) Ce se întâmplă la început? Dar după aceea? Ce se întâmplă în final?
- 3) Care sunt ideile principale ale textului? Răspunde la întrebările: Cite scrie?; Ce scrie?; Când scrie? Unde scrie? De ce scrie?
- 4) Cum se realizează trecerea de la un alineat la altul? Acestea depind unele de altele sau nu?
- 5) La ce se referă cuvintele scrise cu verde?
- 6) Completează, în caiet, o diagramă precum cea de mai jos cu elementele pe care le consemnează autoarea.

Elemente din realitate

Elemente din imaginație

APROFUNDEZ

- 1) Care sunt caracteristicile cititorului din acest text?
- 2) Care este atitudinea celui care scrie jurnalul față de lectură, de scriere și de cuvinte? Explică folosind secvențe din text.
- 3) Patru colegi citesc Nota de jurnal aparținând Mihaelei Nicolae și își exprimă opinia despre aceasta. Dezvoltă-le ideile, bazându-te pe text.

1) Simt că autoarea e acolo în text, nu se teme de nimeni, scrie doar pentru ea, se simte liberă.

2) Autoarea își asumă ceea ce simte și găndește. Se joacă pe pagină cu propria viață. Nu vorbește cu jurnalul, ci scrie despre ea.

3) Fie că e realitate, fie că e imaginația ei, pagina de jurnal e locul în care autoarea se arată așa cum e cu adevărat.

4) Textul se rupe deseori. Autoarea notează tot ce vrea. Nu scrie pentru școală sau pentru a publica, scrie și un joc pentru ea.

ELEMENTE-CHEIE

Jurnalul este un text nonliterar în care se prezintă evenimente ce țin de realitate, de cotidian, gânduri, idei, emoții, stări, senzații din timpul zilei:

- este un text foarte apropiat de autor, în care este permis să se noteze atât fapte care au atras atenția, au marcat acea zi, cât și fapte banale, atât fapte reale, cât și vise sau fantezii;
- se redactează folosind verbe și pronume la persoana I;
- se notează ziua/data în care se petrec acțiunile relatate;
- fragmentele pot să fie sau să nu fie legate unele de altele;
- autorul are libertatea de a scrie ce își dorește și cum își dorește, pentru a fi un text care să îl reprezinte;
- cel care relatează este autorul textului.

PORTOFOLIU

- **PROFIL DE CITITOR** Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de cititor, ținând cont de ideile de mai jos.
- a) Citește titlul cărții și antcipiez despre ce va fi vorba în text.
- b) Îmi fixezi scop al lecturii.
- c) Reții și marchezi informația importantă.
- d) Recitești secvențele pe care nu le-am înțeles.
- e) Încerc să-mi organizez informația pe parcursul lecturii.
- f) Încerc să identific tema textului.
- g) Urmăresc modul în care se construiește textul și în cazul unui anumit tip de text pe care îl cunosc.
- h) Îmi formulez păreri legate de temă, de personaje, de acțiune.
- i) Îmi clarific ideile pe care nu le înțeleg.
- j) Analizez idei importante pentru mine, pe care le voi folosi ulterior, în viața de zi cu zi.

Rubrica Reflectez/Autoevaluare reconstrucționează conținutul în orizontul de interes al elevilor/ofere strategii și grile de autoevaluare, sporind gradul de autonomie a elevului.

Este o modalitate de organizare a temelor propuse de-a lungul manualului pentru a urmări procesul de învățare al elevilor.

6

Traseul învățării se particularizează în funcție de domeniul de conținut și de textul-suport, precum este prezentat în tabelul de mai jos.

Tipul lecției	Lecție de introducere în tema unității	Lecție/Lecții de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii	Lecții de receptare a textului literar	Lecții de comunicare orală Lecții de redactare Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate
Suport	Fragmente de text literar din literatura română	7 fragmente de text literar și 2 texte nonliterare integrale	6 texte literare integrale din literatura română	Texte nonliterare, orale, scrise de diverse tipuri
Rubricile	Cuvintele temei Descoperim tema în literatură	Din experiența mea În lumea textului Explorez Aprofundez Reflectez/ Autoevaluare	Din experiența mea În lumea textului Reacții subiective Harta textului Personajul și lumea din jurul său Personajul și lumea din jurul meu Reflectez/Autoevaluare	Din experiența mea Explorez Aprofundez Reflectez/ Autoevaluare

Metodele tradiționale și complementare de evaluare utilizate sunt: testul de evaluare, portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

VARIANTA DIGITALĂ

Varianta digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, dar conține în plus o serie de activități multimedia de învățare: animații video, exerciții interactive.

Activitățile multimedia sunt semnalizate în varianta digitală prin simbolurile de mai jos.

Permite vizualizarea unor elemente grafice (imagini și informații din manual sau suplimentare).

Permite vizualizarea unor elemente video (videoclipuri cu informații din manual sau suplimentare), pentru care se pot controla începerea/întreruperea (prin butonul Start/Pauză), volumul și maximizarea ecranului.

Permite rezolvarea unor exerciții interactive, la finalul cărora este oferit un feedback imediat. Conținuturile marcate cu acest simbol pot fi de tipul: completare, trage și plasează, bifarea variantei corecte, asocierea unor termeni din mai multe coloane.

Permite ascultarea unor înregistrări audio necesare pentru rezolvarea exercițiilor.

Meniul de navigare:

te duce la prima pagină a manualului;

te duce la pagina anterioară;

te duce la pagina următoare;

te duce la ultima pagină a manualului;

afișează cuprinsul manualului și îți permite accesarea oricărei lecții printr-un salt direct

mărește pagina, pentru o mai bună observare a imaginilor/textului;

micșorează pagina;

îți oferă mai multe informații despre varianta digitală a manualului.

PROGRAMA ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ CLASA A VI-A. COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate
  - exerciții de ascultare activă, punând întrebări referitoare la o idee/o informație din textul audiat;
  - transformarea unei secvențe monologate într-o secvență dialogată și invers;
  - parafrazarea unor enunțuri dintr-un text audiat;
  - identificarea sensului global al unui text audiat;
  - formularea ideilor principale dintr-un mesaj transmis de către un prieten/coleg;
  - extragerea informațiilor esențiale dintr-o intervenție a unui interlocutor.
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate
  - elaborarea unui text oral pornind de la un enunț dat/de la o imagine dată;
  - exerciții de exprimare a unui punct de vedere referitor la o idee extrasă dintr-un text oral/scriș;
  - exerciții de întrerupere/reluare a textului oral pentru a realiza ipoteze asupra mesajului și pentru a le confirma/infirma.
- 1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediată
  - relatarea de întâmplări, folosind mima, pantomima;
  - jocuri de rol cu folosirea dialogului pe diverse teme de interes;
  - exerciții de identificare a două elemente paraverbale utilizate de un participant într-o situație de comunicare.
- 1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite
  - exerciții de construire a unei situații de comunicare pornind de la un aspect relevant pentru comportamentul școlar;
  - exerciții de extragere a unor informații dintr-un dialog;
  - prezentarea unui proiect de grup având ca interlocutori elevi din clasa a V-a;
  - exerciții de schimbare de rol într-o situație de comunicare, evidențiind elementul personal construit;
  - exerciții de completare a unui test de evaluare a comportamentelor interlocutorilor prin prezentări realizate cu ajutorul noilor tehnologii.

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
  - solicitarea unor informații clare și detaliate pentru rezolvarea unor sarcini de înțelegere și de interpretare;
  - povestirea subiectului unei opere epice ținând seama de momentele subiectului/etapele acțiunii;
  - identificarea emoțiilor, a sentimentelor și a atitudinilor exprimate într-un text literar și/sau nonliterar.
- 2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate
  - coroborarea datelor schemelor logice ale textelor, asocierea termenilor în vederea rezumării unui text;
  - exerciții de elaborare a rezumatului, pe baza planului dezvoltat de idei.
- 2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse
  - realizarea planului sinoptic (hartă textului) al unui text literar prin identificarea elementelor de bază din cadrul textului;
  - formularea unor ipoteze, supoziții privind coordonata spațio-temporală a unei acțiuni;
  - exerciții de utilizare a descrierii și a narațiunii.
- 2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite
  - colectarea de informații din diverse surse – manuale, documente, seriale ori experiență proprie;
  - exerciții de justificare a unor puncte de vedere pe teme diferite, de interes personal sau școlar;
  - completarea și interpretarea unei grile de autoevaluare privind înțelegerea mesajului scris în texte de diverse tipuri.
- 2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite
  - stabilirea criteriilor de selectare a textelor și a reperelor de lectură în contextul cultural dat;
  - organizarea unor discuții privind ordonarea și ierarhizarea informațiilor obținute prin lectură;
  - completarea unor chestionare de autoevaluare privind folosirea strategiilor de lectură;
  - înregistrarea lecturilor făcute pe parcursul unui semestru într-un grafic.

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate

- exerciții de transformare/rescriere a unor texte după criterii date;
  - exerciții pentru generarea ideilor care urmează a fi incluse într-un text redactat în clasă sau acasă;
  - scrierea unui text cu început/ sfârșit dat, integrând secvențe narative în texte dialogate sau secvențe descriptive în texte narative;
  - elaborarea unei pagini de jurnal prin respectarea convențiilor acestui tip de discurs;
  - redactarea unor compuneri narative și descriptive, pe diverse teme.
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele
- exerciții de asociere a unor texte cu o serie de diagrame, tabele, grafice date etc.;
  - exerciții de transpunere a unui text într-o diagramă, într-un grafic sau într-un tabel;
  - redactarea unui text pe baza informațiilor oferite de grafice, tabele, diagrame;
  - scrierea, în echipă sau individual, a unor narațiuni (tip *fantasy*, de exemplu), plecând de la cuvinte/personaje date, completând un organizator grafic specific narațiunii;
  - exerciții de scriere a unui articol de revistă cu asamblarea unor grafice, tabele, diagrame.
- 3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare
- exerciții de concepere/realizare a unui text pe o temă dată;
  - exerciții de adecvare a mesajului la situația și scopul de comunicare, prin selectarea unor cuvinte.
- 3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii
- completarea unui test de evaluare aplicat la o lucrare elaborată individual sau în echipă;
  - exerciții de identificare a aspectelor pozitive și negative în comportamentul manifestat în procesul redactării, pe baza unor criterii date;
  - exerciții de asociere dificultate-soluție în procesul de redactare.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative
- emiterea de instrucțiuni pentru colegi, folosind corect flexiunea verbală, nominală și pronominală;
  - exerciții de completare, cu aplicarea cunoștințelor privind flexiunea verbală, nominală și pronominală;
  - transpunerea elementelor verbale, nonverbale și paraverbale din comunicarea orală în scris, prin respectarea normelor de punctuație și ortografie.
- 4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative
- completarea unor enunțuri cu faptele de limbă omise;
  - transformarea unor forme gramaticale în altele, cerute de context sau impuse de sarcină;
  - crearea unor jocuri de cuvinte, jocuri ortografice etc.;
  - aplicarea în contexte noi și autentice a noilor achiziții lingvistice.
- 4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare
- analiza unor enunțuri greșite și corectarea acestora în funcție de normele limbii actuale, în exerciții fonetice diverse;
  - exerciții care să necesite utilizarea dicționarului ortoepic.
- 4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă
- identificarea greșelilor de semantică, fonetică, ortografie și de punctuație în mesaje online, e-mailuri, în texte scrise olograf;
  - aplicarea cunoștințelor dobândite prin jocuri/rebusuri;
  - exerciții de precizare a sinonimelor, a antonimelor, a omonimelor unor cuvinte date;
  - identificarea sensurilor cuvintelor în funcție de context.
- 4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- redactarea unor texte cu respectarea normei lingvistice în vigoare.

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României
- discuții despre diferențele culturale ale comunității proprii și ale altor comunități etnice (comportamente sociale, valori, stil de viață), valorificând informațiile din legendele popoarelor;
  - prezentări ale specificului local în spațiul tradițiilor românești;
  - proiect de prezentare a sărbătorilor tradiționale (de iarnă și de primăvară), la români și la alte popoare;
  - elaborarea unei colecții de folclor literar destinate românilor de pretutindeni.
- 5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare
- selectarea și prelucrarea informațiilor din materiale diverse (orale, scrise, multimodale), prezentând valorile promovate în tradițiile și obiceiurile diferitelor culturi;
  - analiza unor modele promovate în literatura română și/sau universală și în alte arte (film, teatru, artă plastică etc.).

PROGRAMA ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ CLASA A VI-A. CONȚINUTURI

Tema generală: EU ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

Domenii de conținut	Conținuturi
COMUNICARE ORALĂ	<p>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate), se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Contextul de comunicare: locul și momentul interacțiunii, relația dintre interlocutori, identitatea interlocutorilor, cunoștințele comune legate de tema discuției Dicția, importanța ei în interacțiunile verbale Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: parafrază, informații explicite și implicite, rezumare Strategii de ascultare activă: valorificarea gradului de înțelegere a mesajului prin formularea unor întrebări de clarificare, de reformulare; semnale nonverbale de încurajare Performarea actelor de limbaj: relația dintre structura lingvistică a actului de limbaj, intenția de comunicare și efectul actului de limbaj Atitudini comunicative: interes, curiozitate, implicare, cooperare în activități de grup. Inteligența emoțională: exprimarea adecvată a emoțiilor
<p>Texte orale propuse pentru ascultare – documentare, emisiuni radio, teatru radiofonic pentru copii, literatură pe audiobook (integral/fragmente)</p> <p>Tipuri de interacțiune propuse – monologate (prezentări pe teme date, povestiri) și dialogate (interacțiuni cu mai mulți participanți)</p>	
LECTURĂ	<p>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate), se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Textul narativ literar – în proză, în versuri: <ul style="list-style-type: none"> Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaje Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I Momentele subiectului/etapele acțiunii Dialogul în textul literar Textul descriptiv literar – în proză, în versuri Textul argumentativ Versificația: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul (intuitiv) Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (epitetul, enumerația), discuții pe marginea textelor citite Interese și atitudini față de lectură
<p>Sugestii pentru alegerea textelor – texte literare și nonliterare/ficționale și nonficționale (text integral sau fragment; fără definirea conceptelor):</p> <p>(a) texte continue: fabule, pastelluri, povestiri clasice și contemporane, romane din literatura română și universală pentru copii, jurnale, scrisori; e-mailuri, reportaje, știri, recenzii pe web ale unei cărți/cronici de film, regulamente;</p> <p>(b) texte discontinue: grafice, diagrame, tabele;</p> <p>(c) texte multimodale</p> <p>* Pentru narativul literar și descriptivul literar, se vor selecta, în primul rând, texte literare de bază, din operele autorilor clasici ai literaturii române. Profesorii au libertatea să aleagă texte-suport în măsură să sprijine formarea competențelor specifice din programă. Textele selectate trebuie să respecte următoarele criterii: valoric, estetic, formativ și adecvare la vârsta copiilor.</p>	
REDACTARE	<p>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate), se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Etapele scrierii, cu accent pe: <ol style="list-style-type: none"> Planul textului Redactarea ciornei și a lucrării pe baza planului Rezumatul Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

Domenii de conținut	Conținuturi
	<ul style="list-style-type: none"> • Tipare textuale de structurare a ideilor; narativ, descriptiv, explicativ, narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape) • Adecvarea la temă • Stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate • Prezentarea textului: tabele corelate cu conținutul textului • Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri)
<p>Tipuri de texte recomandate pentru activitățile de redactare:</p> <p>(a) scrisoarea, e-mailul, jurnalul, blogul;</p> <p>(b) texte narative la persoana I/a III-a, marcând momentele subiectului și circumstanțele;</p> <p>(c) texte descriptive: portretul, descrierea unui fenomen, a unei emoții;</p> <p>(d) texte descriptive-narative: procese (de exemplu: un joc, un experiment științific simplu).</p>	
<p>ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII</p>	<p>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate), se vor adăuga următoarele:</p> <p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i>; numele predicativ. Acordul numelui predicativ • Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles) • Complementul. Complementul direct, complementul indirect în dativ și complementul prepozițional. Circumstanțialul de mod, circumstanțialul de timp, circumstanțialul de loc. Norme de punctuație (virgula) • Verbul. Moduri verbale și timpurile lor: conjunctivul și condiționalul-optativ. Posibilități combinatorii ale verbului. Prepoziția • Substantivul. Substantive colective. Substantive defective. Cazul. Articolul genitival. Punctuația vocativului. Corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic. Posibilități combinatorii ale substantivului • Pronumele personal (flexiune cauzală). Pronumele reflexiv (diferența între pronumele reflexiv și pronumele personal). Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale în cazul unor complemente. Aspecte ortografice • Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului • Adverbul. Tipuri de adverbe (de mod, de timp, de loc). Gradele de comparație <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat • Despărțirea în silabe (principiul fonetic) <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cuvântul: formă și sens (sensul de bază și sensul secundar; sensul propriu, sensul figurat) • Rolul contextului în crearea sensului • Omonime. Cuvinte polisemantice <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limbă vorbită. Limbă scrisă
	<p>ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE</p>

În studierea conținuturilor, se vor urmări permanent aspectele normative ortoepice, ortografice, morfologice și de punctuație, utilizându-se constant *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM³)*, *Dicționarul explicativ al limbii române* și alte tipuri de dicționare și îndreptare.

Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice. Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de formare/dezvoltare a acestor competențe.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE. CLASA A V-A VS CLASA A VI-A

Clasa a V-a	Clasa a VI-a
1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral	
<p>1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate</p> <p>1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite</p> <p>1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și non-verbale, în funcție de situația de comunicare</p> <p>1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)</p>	<p>1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate</p> <p>1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate</p> <p>1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediată</p> <p>1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite</p>
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri	
<p>2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale</p> <p>2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse</p> <p>2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare</p> <p>2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare</p> <p>2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire</p>	<p>2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale</p> <p>2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate</p> <p>2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse</p> <p>2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite</p> <p>2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite</p>
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri	
<p>3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate</p> <p>3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme</p> <p>3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității</p> <p>3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire</p>	<p>3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate</p> <p>3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele</p> <p>3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare</p> <p>3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii</p>

Clasa a V-a	Clasa a VI-a
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise	
<p>4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative</p> <p>4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative</p> <p>4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază</p> <p>4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală</p> <p>4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții</p>	<p>4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative</p> <p>4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative</p> <p>4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare</p> <p>4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă</p> <p>4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții</p>
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional	
<p>5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi</p> <p>5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice</p>	<p>5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României</p> <p>5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare</p>

CONȚINUTURI. CLASA A V-A VS CLASA A VI-A

Clasa a V-a	Clasa a VI-a
COMUNICARE ORALĂ	
<ul style="list-style-type: none"> • Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător • Reguli de acces la cuvânt (întreruperi, suprapunerii, luarea/predarea cuvântului, așteptarea rândului la cuvânt) • Unitățile comunicării: actele de limbaj (a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara etc.); perechile de adiacență: întrebare-răspuns, invitație-acceptarea/refuzarea invitației, reproș-acceptarea/refuzul reproșului, a face un compliment-a răspunde la un compliment etc.) • Elemente paraverbale (intensitate vocală, intonație, tempoul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual). Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului • Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu 	<ul style="list-style-type: none"> • Contextul de comunicare: locul și momentul interacțiunii, relația dintre interlocutori, identitatea interlocutorilor, cunoștințele comune legate de tema discuției • Dicția, importanța ei în interacțiunile verbale • Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: parafrazare, informații explicite și implicite, rezumare • Strategii de ascultare activă: verificarea gradului de înțelegere a mesajului prin formularea unor întrebări de clarificare, de reformulare; semnale nonverbale de încurajare • Performarea actelor de limbaj: relația dintre structura lingvistică a actului de limbaj, intenția de comunicare și efectul actului de limbaj • Atitudini comunicative: interes, curiozitate, implicare, cooperare în activități de grup. Inteligența emoțională: exprimarea adecvată a emoțiilor

Clasa a V-a	Clasa a VI-a
<ul style="list-style-type: none"> • Strategii de ascultare activă: ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, reținerea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului • Atitudini comunicative: atenție, empatie • Exprimarea adecvată a emoțiilor 	
LECTURĂ	
<ul style="list-style-type: none"> • Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ <ul style="list-style-type: none"> – Cuvinte-cheie, idee principală, idee secundară, temă – Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei – Textul narativ – Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu – Narativul nonliterar. Acțiune, participanți, timp, spațiu – Narativul în texte multimodale (text și imagine – banda desenată) – Textul descriptiv (literar/nonliterar) – Textul explicativ (<i>aplicativ</i>) • Strategii de comprehensiune: inferențe simple (relații cauză-efect, problemă-soluție etc.), predicții, împărțirea impresiilor de lectură • Strategii de interpretare: răspuns afectiv, discutarea mesajului/mesajelor textului, interpretarea limbajului figurat (personificarea, comparația) • Interese și atitudini față de lectură 	<ul style="list-style-type: none"> • Textul narativ literar – în proză, în versuri: <ul style="list-style-type: none"> – Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaje – Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I – Momentele subiectului/etapele acțiunii – Dialogul în textul literar • Textul descriptiv literar – în proză, în versuri • Textul argumentativ • Versificația: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul (intuitiv) • Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv • Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (epitetul, enumerația), discuții pe marginea textelor citite • Interese și atitudini față de lectură
REDACTARE	
<ul style="list-style-type: none"> • Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere <ul style="list-style-type: none"> (a) descoperirea unor subiecte din universul familiar (b) restrângerea unor teme la aspecte particulare (c) încadrarea în subiect • Prezentarea textului: scrisul de mână, așezarea în pagină; inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme • Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei • Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere; paragrafe • Stil: corectitudine gramaticală, respectarea normelor ortografice și de punctuație 	<ul style="list-style-type: none"> • Etapele scrierii, cu accent pe: <ul style="list-style-type: none"> a) Planul textului b) Redactarea ciornei și a lucrării pe baza planului • Rezumatul • Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă • Tipare textuale de structurare a ideilor; narativ, descriptiv, explicativ, narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape) • Adecvarea la temă • Stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate • Prezentarea textului: tabele corelate cu conținutul textului • Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri)
ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII	
<p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enunțul. Punctuația enunțului • Enunțuri asertive, interogative, exclamative, imperative 	<p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i>; numele predicativ • Acordul numelui predicativ • Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)

Clasa a V-a	Clasa a VI-a
<ul style="list-style-type: none"> • Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată • Propoziția afirmativă. Propoziția negativă • Predicatul verbal • Subiectul exprimat (simplu și multiplu). Acordul predicatului cu subiectul • Atributul • Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana, modul și timpul). Moduri verbale: indicativul și imperativul. Timpurile modului indicativ. Timpuri simple și compuse. Structura timpurilor compuse: verbe auxiliare (<i>a fi, a avea, a vrea</i>) și forme verbale nepersonale (infinitivul, participiul) • Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu. Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât). Posibilități combinatorii ale substantivului (substantiv + atribut). Prepoziția • Pronumele. Tipuri de pronume: pronumele personal, de politețe (flexiunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul) • Adjectivul. Gradele de comparație. Articolul demonstrativ. Acordul adjectivului cu substantivul • Numeralul. Tipuri de numeral (cardinal, ordinal). Aspecte normative <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alfabetul limbii române. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic. Dicționarul. Articolul de dicționar • Tipuri de sunete: Vocală. Consoană. Semivocală • Corespondența sunet-literă • Silaba • Accentul (aplicativ) <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cuvântul, unitate de bază a vocabularului • Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor • Categoriile semantice: sinonime, antonime • Câmpul lexical <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limba standard. Normă și abatere • Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp 	<ul style="list-style-type: none"> • Complementul. Complementul direct, complementul indirect în dativ și complementul prepozițional. Circumstanțialul de mod, circumstanțialul de timp, circumstanțialul de loc. Norme de punctuație (virgula) • Verbul. Moduri verbale și timpurile lor: conjunctivul și condiționalul-optativ. Posibilități combinatorii ale verbului. Prepoziția • Substantivul. Substantive colective. Substantive defective. Cazul. Articolul genitival. Punctuația vocativului. Corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic. Posibilități combinatorii ale substantivului • Pronumele personal (flexiune cauzală). Pronumele reflexiv (diferența între pronumele reflexiv și pronumele personal). Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale în cazul unor componente. Aspecte ortografice • Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului • Adverbul. Tipuri de adverbe (de mod, de timp, de loc). Gradele de comparație <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat • Despărțirea în silabe (principiul fonetic) <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cuvântul: formă și sens (sensul de bază și sensul secundar; sensul propriu, sensul figurat) • Rolul contextului în crearea sensului • Omonime. Cuvinte polisemantice <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limbă vorbită. Limbă scrisă
ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE	
<ul style="list-style-type: none"> • Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică • Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală • Modele comportamentale în legende greco-romane 	<ul style="list-style-type: none"> • Valori etice în legende populare • Limba română în Europa, comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni • Valori ale culturii populare în spațiul românesc

PLANIFICAREA ANUALĂ 2023 – 2024

Pentru planificarea anului școlar curent, scanați codul QR alăturat.

Anul școlar: 2023-2024

Unitatea de învățământ: .....

Profesor: .....

Aria curriculară: Limbă și comunicare

Disciplina de învățământ: Limba și literatura română

Clasa: a VI-a

Manualul: Limba și literatura română. Clasa a VI-a, Editura Paralela 45, 2023

Număr de ore pe săptămână: 4 ore

Anul școlar 2023-2024 are 36 de săptămâni, distribuite în 5 module.

Două săptămâni sunt dedicate programelor Școala altfel și Săptămâna verde (acestea se vor desfășura în intervale de cursuri diferite, în perioada 11 septembrie 2023-26 aprilie 2024).

În actuala planificare, săptămâna VII (ultima săptămână din modulul I) și săptămâna XXIX (ultima din modulul 5).

Modulul I: 11.09.2023 – 27.10.2023

(7 săptămâni/28 de ore, din care una Săptămâna verde/Săptămâna altfel)

vacanță: 28.10.2023 – 05.11.2023

Modulul II: 06.11.2023 – 22.12.2023

(7 săptămâni/28 de ore)

vacanță: 23.12.2023 – 07.01.2024

Modulul III: 08.01.2024 – 09.02.2024/16.02.2024/23.02.2024

(5/6/7 săptămâni/20/24/28 de ore), în funcție de perioada vacanței stabilită de ISJ

vacanță: 12.02.2024 – 18.02.2024 / 19.02.2024 – 25.02.2024 / 26.02.2024 – 03.03.2024, în funcție de perioada vacanței stabilită de ISJ

Modulul IV: 19.02.2024/26.02.2024/04.03.2024 – 26.04.2024

(8 săptămâni/32 de ore, din care una Săptămâna verde/Săptămâna altfel)

vacanță: 27.04.2024 – 07.05.2024

Modulul V: 08.05.2024 – 21.06.2024

(6 săptămâni și 4 zile/aproximativ 28 de ore)

MODUL	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI	NUMĂR DE ORE	SĂPTĂMÂNĂ	OBSERVAȚII
I	Introducere		Modulul I (24 de ore) Zile libere: 5 octombrie • Prezentarea manualului • Recapitulare inițială. Conceptele clasei a V-a • Introducere în tema familia • Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a • Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu</i> (text integral)	3	I	
	Unitatea 1. Familia	1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.4; 4.2; 4.3; 4.4; 5.2		2	I, II	
				1	II, III	
				6		

MODUL	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI	NUMĂR DE ORE	SĂPTĂMÂNĂ	OBSERVAȚII
			<ul style="list-style-type: none"> Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă Rezumatul Dicția Despărțirea cuvintelor în silabe Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat Limba română în Europa Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului Omonimele. Cuvintele polisemantice Proiect Recapitulare Evaluare 	1 2 1 1 1 1 1 1 1 1	IV IV V V V VI VI VI VI	

Săptămâna VII Școala altfel/Săptămâna verde VII

Vacanță 28 octombrie – 5 noiembrie

Modulul II (26 de ore) Zile libere: 30 noiembrie, 1 decembrie

			<ul style="list-style-type: none"> Introducere în tema școlii 	2	I (din modul) / VIII (din anul școlar)	
			<ul style="list-style-type: none"> Textul narativ literar. Etapele acțiunii (momentele subiectului) Textul narativ literar în proză: <i>Lecția de autodescooperare</i> de Teodora Coman (text integral) 	2 5	 I – III (VIII – X)	
			<ul style="list-style-type: none"> Verbul. Modul conjunctiv. Modul condițional-optativ Posibilități combinatorii ale verbului Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i>. Numele predicativ 	3 1 1	 III – V (X – XII)	
II	Unitatea 2. Școala	1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.2	<ul style="list-style-type: none"> Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles) Complementele. 1. Complementul direct. 2. Complementul prepozițional. Prepoziția. 3. Complementul indirect Circumstanțialele. 1. Circumstanțialul de loc. 2. Circumstanțialul de timp. 3. Circumstanțialul de mod Textul narativ Contextul de comunicare Biblioteca Recapitulare Evaluare 	1 3 2 2 1 1 1 1	 VI (XIII) VI (XIII) VI (XIII) VII (XIV) VII (XIV)	

Vacanță 23 decembrie – 8 ianuarie

MODUL	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI	NUMĂR DE ORE	SĂPTĂMÂNĂ	OBSERVAȚII			
Modulul III (26 de ore) Zile libere: 24 ianuarie									
III	Unitatea 3. Drumul	1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.2; 3.3; 4.1; 4.4; 4.5; 5.2	<ul style="list-style-type: none"> Introducere în tema drumul Dialogul în textul literar Textul narativ literar în proză: D-I Goe... de I.L. Caragiale (text integral) Substantivul. Substantivele defective. Substantivele colective Cazurile substantivului. 1. Cazul nominativ. 2. Cazul acuzativ. 3. Cazul genitiv. Articolul genitival. 4. Cazul dativ. 5. Cazul vocativ. Punctuația vocativului Posibilități combinatorii ale substantivului Prezentarea textului Atitudini comunicative. Inteligența emoțională. Expriimarea adecvată a emoțiilor Limbă și identitate Recapitulare Evaluare 	2 2 5 1 5 1 1 1 1 1 1	I (XV) I – III (XV – XVII) III (XVII) III (XVII) IV (XVIII) IV (XIX) V (XIX) V (XIX) V (XIX) V (XIX) VI (XX)				
			Modulul IV (28 de ore)						
			Vacanță: 12.02.2024 – 18.02.2024 / 19.02.2024 – 25.02.2024 / 26.02.2024 – 03.03.2024 (în funcție de perioada vacanței stabilită de ISJ)						
			IV	Unitatea 4. Lumi reale. Lumi virtuale (continuare)	1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4, 4.1; 4.4; 4.5; 5.2	<ul style="list-style-type: none"> Introducere în tema lumi reale, lumi virtuale Textul argumentativ Textul nonliterar. Interese și atitudini față de lectură Textul narativ literar în proză: Barabumbosaur de Cezar Petrescu (text integral) Pronumele personal. Flexiunea cazuală Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale Pronumele reflexiv Textul explicativ Strategii de ascultare activă Muzeul Recapitulare Evaluare 	2 2 1 5 3 1 1 1 1 1 1 1	VI (XX) VI (XX) VII (XXI) VII (XXI) I (XXII) II (XXII) II (XXII) III (XXV) III (XXV) III (XXV) III (XXV) IV (XXVI) IV (XXVI) IV (XXVI)	

MODUL	UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI	NUMĂR DE ORE	SĂPTĂMÂNĂ	OBSERVAȚII
	Unitatea 5. Natura	1.1; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1; 5.2	<ul style="list-style-type: none"> Introducere în tema <i>natura</i> Elemente de versificație. Figuri de stil: epitetul, enumerarea Textul descriptiv literar în versuri și în proză Textul descriptiv literar în versuri: <i>Dimineața de Vasile Alecsandri</i> (text integral) Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului 	2 1 2 5 3	IV (XVI) V (XVII) V (XVII) VI (XVII) VII (XXVIII) VII (XXVIII)	
Săptămâna XXIX Săptămâna verde/Școala altfel						
Vacanță 17 aprilie – 7 mai						
	Unitatea 5. Natura (continuare)	1.1; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1; 5.2	<ul style="list-style-type: none"> Textul descriptiv Strategii de comprehensiune a textului oral Valori etice în legendele populare Recapitulare Evaluare 	2 1 1 1 1	I (XXX) I (XXX) I (XXX) II (XXXI) II (XXXI)	
	Unitatea 6. Societatea	1.2; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1.	<ul style="list-style-type: none"> Introducere în tema <i>societatea</i> Textul narativ în versuri Textul narativ literar în versuri: <i>Boul și vițelul de Grigore Alexandrescu</i> (text integral) Adverbul Textul narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape) Performarea actelor de limbaj Valori ale culturii populare în spațiul românesc Limbă vorbită. Limbă scrisă Recapitulare Evaluare 	2 2 5 2 2 1 1 1 1 1 4	II (XXXI) III (XXXII) III (XXXII) IV (XVIII) IV (XXXIII) V (XXXIV) V (XXXIV) V (XXXIV) V (XXXIV) VI (XXXV) VI (XXXV) VI (XXXV) VI (XXXV) VII (XXXVI)	
V	Recapitulare finală			4	VII (XXXVI)	

RECAPITULARE ÎNIȚIALĂ

Prezentare

Recapitularea inițială urmărește actualizarea conceptelor învățate în clasa a V-a prin gruparea acestora într-o hartă conceptuală flexibilă și printr-o serie de exerciții. Totodată, recapitularea inițială urmărește familiarizarea elevilor cu trei strategii recurente în manual: harta conceptuală (numită și hartă mentală sau harta cuvintelor), rețeaua de texte (un corpus de fragmente și texte integrale care ilustrează o anumită temă) și raportarea personală și critică a elevului la tema studiată sau la o problemă de interes reflectată în textul literar. Astfel, recapitularea inițială îi pregătește pe elevi pentru lucrul cu manualul, conturând subtil orizontul lor de așteptare referitor la studiul limbii și al literaturii române în clasa a VI-a.

Bibliografie

M.E.N., *Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română, clasele a V-a – a VIII-a*, 2017.
Buzan, Tony, *Hărți mentale*, București, Curtea Veche, 2013.
Cozmin, Marta, *Croitorul de povești*, București, Editura Ion Creangă, 1980.

PLANIFICARE: RECAPITULARE INIȚIALĂ

Conținuturi	Competențe	Activități de învățare	Resurse și organizarea clasei	Evaluare	Timp (ore)
INTRODUCERE. PREZENTAREA MANUALULUI					
Conceptele din domeniile de conținut ale clasei a V-a	1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.4; 4.2	<ul style="list-style-type: none"> • Lectură • Comunicare scrisă: răspunsul subiectiv, redactare de text • Comunicare orală: conversație, dialog, prezentare orală • Organizarea informației în hărți mentale • Exerciții gramaticale: cu alegere multiplă, de recunoaștere, de asocieri, de transformare 	<ul style="list-style-type: none"> • Harta conceptuală și rețeaua de texte • Activitate frontală, în grupe, în perechi, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	2
Tema generală: Eu și lumea și jurul meu și temele manualului: familia, școala, drumul, lumi reale și lumi virtuale, natura, societate	2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea temelor abordate de manual • Activități de reflecție asupra strategiilor de învățare propuse de manual și asupra modului în care se va realiza învățarea 	<ul style="list-style-type: none"> • Manualul tipărit și digital¹ 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	1

¹ Resursă digitală: <https://manuale.edu.ro/manuale/Clasa%20a%20VI-a/Limba%20si%20literatura%20romana/RURJVFVSBQJJBTEVM/#book/5>
 Resursa profesorului: Ghidul profesorului – Limba și literatura română. Elemente-cheie și strategii. (autori: Cristina Cergan, Diana Iacob, Bogdan Rațiu, Ioana Tămăian), Editura Paralela 45, Pitești, 2023.
 Activitățile pot fi consolidate cu resurse auxiliare: Practic. Catechet de Limba și literatura română. (autori: Cristina Cergan, Diana Iacob, Bogdan Rațiu, Ioana Tămăian), Editura Paralela 45, Pitești, 2023.

CONCEPTELE CLASEI A V-A

Introducerea unității vizează o serie de concepte studiate în clasa a V-a, transpuse într-o hartă conceptuală, cu ajutorul căreia elevii pot să recapituleze, în mod sintetic, materia studiată anul anterior. Elevii vor citi harta conceptelor și vor urmări modul de grupare a acestora, observând organizarea lor în domenii: *Lectură, Gramatică, Redactare, Interculturalitate, Comunicare orală*. Este foarte important ca elevii să observe conexiunile dintre concepte și relațiile care se pot construi între acestea. De exemplu, în clasificarea textelor profesorul le poate atrage atenția asupra acestor relații, le poate cere să completeze lista, să propună o nouă categorie, să dea alte exemple etc. Harta este deschisă, dinamică, poate fi completată pe parcursul recapitulării inițiale.

DESCOPERIM

1 Elevii vor fi organizați în grupe de câte 4–6 participanți, vor citi toate textele de la p. 9 și p. 10 și își vor alege trei care le-au atras atenția. Pentru o mai bună înțelegere a textelor și pentru ca profesorul să poată observa fluența în lectură, textele pot fi citite cu voce tare de către elevi. Recomandăm lectura cu voce tare ca exercițiu. Elevii vor avea la dispoziție 10 minute pentru a analiza rolul cuvintelor, al cărții, al lecturii etc. După aceea, elevii vor prezenta în fața clasei răspunsurile.

De exemplu:

- În cazul **textului 3**, un articol de dicționar, elevii își vor aminti că este vorba de un text în care sunt explicate sensurile unui cuvânt și vor accentua importanța utilizării dicționarului.
- În textul scris de Ana Blandiana (**textul 2**), elevii vor observa că lectura unui text înseamnă recrearea operei din postura de cititor, că fiecare relectură face ca textul să fie altul. Elevii înțeleg că pot exista mai multe răspunsuri corecte în fața unui text, că este important dialogul cititorului cu textul.
- În textul scris de Carmen Mușat (**textul 5**), vor remarca etapele prin care trece un cititor, modul în care se poate descoperi esența lecturii și posibilitatea de a te transpune, prin lectură, în diferite lumi, în mai multe identități etc.

La finalul prezentărilor, profesorul poate sintetiza câteva idei:

- lectura înseamnă evadare;
- lectura te provoacă;
- lectura îți dă posibilitatea să cunoști lumi noi;
- textele pot fi receptate diferit de cititori;
- textul intră mereu în relație cu cititorul;
- cuvântul are mai multe sensuri;
- descoperirea lecturii se face treptat.

2 Prin setul de întrebări de la exercițiul acesta, sunt aduse în atenția elevilor, prin problematizare, valori, atitudini și comportamente, în conexiune cu disciplina studiată.

3 Elevii vor răspunde în funcție de percepția lor asupra orei de Limba și literatura română. Pentru profesor poate fi un moment de feedback prin care să înțeleagă atitudinea elevilor față de ora de română: modul în care se raportează la oră, cum se pregătesc pentru ore, cum receptează relațiile dintre colegi în timpul orei, ce fel de activități preferă. Recomandăm ca elevii să răspundă sincer, și nu formal, pentru ca la începutul clasei a VI-a aceștia să reflecteze asupra propriilor atitudini și comportamente, ceea ce va permite focalizarea pe obiective clare atât pentru profesor, cât și pentru elevi. De asemenea, profesorul va observa ce îi motivează pe elevi să fie activi la oră. Profesorul poate suplimenta întrebările din manual cu altele, precum:

- Vă interesează doar ceea ce puteți aplica imediat în realitate?
- Aveți nevoie de mai mult timp pentru a rezolva exercițiile?
- Doriți să stabilim împreună anumite obiective pe care să le urmărim de-a lungul întregului an?
- De ce credeți că la școală nu învățăm doar despre ceea ce vă este vouă familiar?
- Aveți nevoie de mai mult feedback?
- Aveți nevoie de mai mult ajutor pentru a învăța cum să învățați la Limba și literatura română?
- Cum vă raportați la ideea de eșec gândindu-vă la această materie? Cum putem să evităm eșecul?
- Ce vă face curioși? Ce subiecte vă stârnesc curiozitatea?

4 Elevii vor lucra în grupe de câte 4–6 membri. Profesorul va fi atent la modul în care elevii selectează conținuturile și la cum le explică. Le va explica elevilor ce înseamnă empatie și cum se concretizează aceasta în limbaj și în atitudine. Va nota pe tablă, dacă va fi necesar, actele de limbaj învățate în clasa a V-a (*a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara*).

5 Elevii vor realiza simbolul orei și îl vor prezenta colegilor. Pot fi alese diferite modalități de prezentare, fie în fața clasei, pe rând, fie utilizând metoda **turul galeriei**.

Turul galeriei este o metodă care stimulează învățarea de grup. Elevii lucrează, în grupe, la rezolvarea unei sarcini de lucru, care permite răspunsuri diverse. După ce au formulat răspunsul/soluția – în cazul nostru, au desenat simbolul – acestea se afișează pe pereții clasei, după modelul tablourilor dintr-o galerie de artă. Unul dintre elevii grupei rămâne lângă „tablou” pe post de „ghid”, pentru a-l prezenta colegilor din celelalte grupe, care au rolul de „vizitatori” ai galeriei. Aceștia pun întrebări, cer lămuriri, fac observații și aprecieri. Observațiile și aprecierile pot fi scrise în partea inferioară a foii afișate sau pe o foaie separată. La finalul activității, fiecare grupă își reevaluează „produsul” în urma feedbackului lăsat de colegi.

PORTOFOLIU (p. 11)

Elevii vor începe din acest moment realizarea portofoliului individual, de clasa a VI-a, compus dintr-o serie de 11 lucrări, realizate de-a lungul anului, menționate în manual la rubrica **Portofoliu**.

Portofoliul se poate constitui ca un dosar cu mai multe file. Pe copertă/foaia de titlu se va preciza: **Portofoliu personal, Prenumele și numele elevului. Clasa. Școala.** Va urma fila de cuprins, completată pe măsură ce se vor realiza lucrările. Apoi lucrările ca atare. Iar în final, fișa/fișele de autoevaluare (completată/e de elev) și una de evaluare completată de profesor.

În funcție de opțiunea profesorului, lucrările din portofoliu pot fi prezentate în clasă în cadrul activităților corespunzătoare unității respective din manual.

În evaluarea portofoliului, profesorul va avea în vedere atât adecvarea răspunsului la cerință, cât și capacitatea de reflecție a elevului, reflectată în fișa/fișele de autoevaluare.

În funcție de opțiunea profesorului, fișa de autoevaluare ar putea însoți fiecare lucrare din portofoliu. Aceasta se poate construi în jurul întrebărilor:

- Care este lucrarea cea mai reușită din portofoliu? De ce consideri asta?
- Ce ți-a plăcut cel mai mult când ai realizat acest portofoliu/această lucrare?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în realizarea acestei lucrări?
- Cum ai reușit să le depășești?
- Ce ai aflat nou despre tine realizând această lucrare?
- Ce notă ai acorda portofoliului tău? De ce? etc.

ÎN LUMEA TEXTULUI

Elevii vor citi textul cu voce tare. Aceștia se află la o vârstă la care înțeleg mai bine un text atunci când îl citesc cu voce tare sau îl ascultă. Dacă e nevoie de relectura textului, oferiți-le câteva minute – pentru recitirea în gând – și apoi începeți rezolvarea exercițiilor.

Lectură și interculturalitate

- 1 Personajele din poveste sunt băiețelul, frații și surorile sale, mama, calul, croitorul de povești.
- 2 Indicii spațiali sunt casa, odaia, bucătăria, poiana.
- 3 Acțiunea se desfășoară pe parcursul unui an.
- 4 Ideile principale:
  - a) În fiecare seară, unul dintre copii le spune fraților săi o poveste nouă.
  - b) Cel mai mic dintre băieți este supărat pentru că el nu știe să creeze povești.
  - c) Într-o zi, apare un cal care îl întreabă pe băiețel de ce este supărat.
  - d) Aflând problema copilului, calul îl duce la croitorul de povești.
  - e) Timp de un an, bătrânul îl ignoră pe băiețel.
  - f) La ultima vizită, băiatul începe să deseneze în nisip o poveste.
  - g) Bătrânul îl felicită pe copil, spunându-i că a devenit croitor de povești.
  - h) Obținând ceea ce și-a dorit, băiatul se întoarce acasă.

Considerăm că înțelegerea textului e mai bună atunci când ideile principale sunt formulate în enunțuri, și nu în sintagme nominale. Preferăm deci „Băiatul se întoarce acasă”, și nu „Întoarcerea acasă a băiatului”.

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

- 5 Observându-l timp de un an pe croitorul de povești, băiatul deprinde arta de a crea povești. Bătrânul nu îi explică și nu îl învață anumite tehnici, ci îl modelează pe băiețel prin puterea exemplului personal. El devine un mentor care îl conduce pe copil spre autocunoaștere.
- 6 Băiețelul era supărat, deoarece *nu putea să inventeze povești*. El încearcă să rezolve problema prin a *învăța pe de rost povești din cărți*, iar *calul* se oferă să-l ajute, propunându-i soluția de a-l duce la croitorul de povești. La începutul acțiunii, băiatul se simte *trist și descurajat*, iar în final se simte *încercător/bucuros/fericit*. Profesorul va valida orice alt răspuns adecvat contextului.
- 7 În textul citat, narativul se evidențiază prin prezența personajelor – băiețelul, calul, bătrânul –, prin intermediul cărora se construiește acțiunea: „băiatul, fără să facă mofturi, a încălecat”, „l-au găsit pe bătrân lucrând de zor”. De asemenea, se regăsesc cuvinte care fixează timpul și spațiul în care este plasată acțiunea: „în fiecare seară”, „din șase în șase zile”, „stătea în bucătărie”, „într-o poiană plină de clopoței albaștri”.
- 8 O valoare a personajului este creativitatea. Două elemente referitoare la identitatea personajului sunt: este cel mai mic dintre frați, are șase frați și surori, locuiește în mediul rural etc.

Limbă și comunicare

- 1 A. c); B. a); C. c)
- 2 „armăsarul” (cu aripi de pătrunjel); „un palat”; „un leu (cu multe capete)”.
- 3 „... dar frații săi le cunoșteau pe toate și-l opreau, strigând...”
- 4 „încercase” = modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular
„stătea” = modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular
„auzi” = modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular
„am” = modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular
„va scoate” = modul indicativ, timpul viitor standard, persoana a III-a, numărul singular
„a încălecat” = modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular
- 5 Cele trei adjective selectate pot fi: „necăjit”, „mare”, „veseli”.

De exemplu:

- Copilașul este *foarte necăjit*. → superlativ absolut de superioritate
  - Mihnea e *cel mai mare copil* din clasă. → superlativ relativ de superioritate
  - Elevii noștri sunt *la fel de veseli* ca aceia din curte. → comparativ de egalitate
- 6 Vom folosi tabelul din manual (p. 12), pe care elevii îl vor completa în caiete.

Substantiv comun	Verb predicativ	Adjectiv	Articol nehotărât	Pronume personal	Numeral cardinal
frații	nu adormea	mâhnit	un	lui	șase
surorile	deseună	stufos	unei	el	trei

- 7 a) – 3; b) – 1/4; c) – 1/4; d) – 2.
- 8 Enunțul este imperativ.
- 9 Nu întrebă armăsarul. / Armăsarul nu întrebă.
- 10 Citește povești și descoperă valorile transmise prin intermediul lor! → enunț imperativ
Ce lecții de viață frumoase ne învață poveștile! → enunț exclamativ
- 11 O atitudine comunicativă este atenția sau empatia:
„— De ce ești mâhnit, băiete? întrebă armăsarul cu bunătate.”; „se miră copilul” etc.
- 12 Elevii realizează textul narativ în care prezintă o întâmplare ce are loc după ce băiatul din carte a devenit el însuși un croitor de povești. Compunerile vor fi citite în clasă, iar profesorul va oferi feedback, luând în considerare:
- prezența unor idei adecvate cerinței, respectând relația dintre temă și conținut;
  - realizarea unei legături între faptele personajelor și caracterul acestora;
  - respectarea convențiilor unui text narativ și a structurii unei compuneri;
  - realizarea coerenței tematice și a coeziunii;
  - criteriul formal (utilizarea corectă a elementelor de gramatică și de vocabular; respectarea ortografiei; respectarea normelor de punctuație; așezarea corectă în pagină – margine, marcarea alineatelor – și lizibilitatea – grafia, distanța dintre litere și dintre cuvinte). Criteriul formal implică evaluarea textului scris.

UNITATEA 1

FAMILIA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a

Lecția 3 Textul narativ literar în proză: *La pădure* de Ion Agârbiceanu (text integral)

Redactare

Lecția 4 Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

Lecția 5 Rezumatul

Comunicare orală

Lecția 6 Dicția

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 7 Despărțirea cuvintelor în silabe

Lecția 8 Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat

Interculturalitate

Lecția 9 Limba română în Europa

Elemente de construcție a comunicării

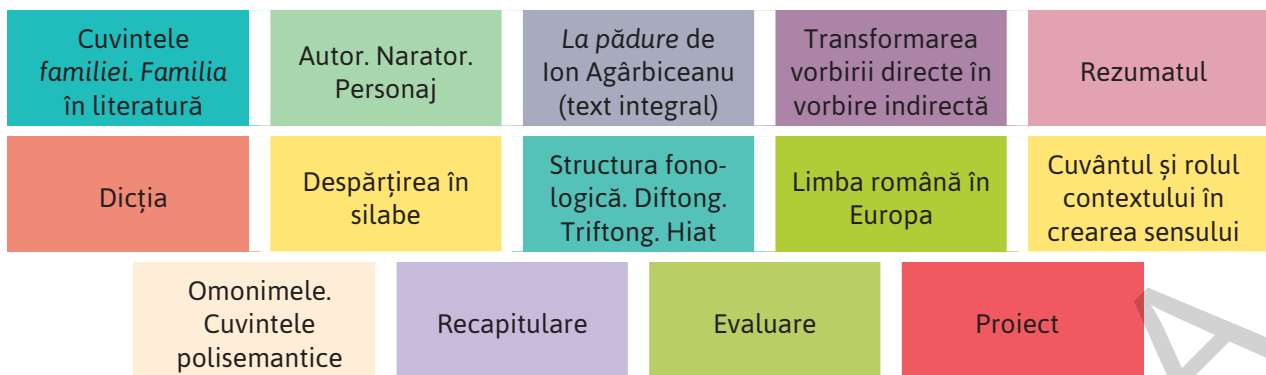
Lecția 10 Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului

Lecția 11 Omonimele. Cuvintele polisemantice

Recapitulare

Evaluare

Proiect

Prezentarea temei

În cadrul temei generale *Eu și lumea din jurul meu*, **familia** constituie prima temă propusă spre studiu. Considerăm că în clasa a VI-a elevii au atât experiența necesară, cât și capacitatea de a reflecta asupra acestei teme și asupra modului în care familia reprezintă deopotrivă lumea din jurul nostru și mediul ce facilitează relația noastră cu lumea mai largă care ne înconjoară și pe care copilul dorește să o exploreze tot mai mult pe măsură ce crește.

Tema este exemplificată în cadrul capitolului prin câmpul lexical specific și printr-o selecție de texte care însumează:

- (a) o serie de **texte literare** reprezentative pentru ilustrarea temei (în lecția introductivă);
- (b) **două fragmente**, primul din *Țuș-Țuș*, romanul unui măgăruș de D. Ionescu Morel, în care tema este transpusă în lumea animalelor (în lecția consacrată instanțelor narrative), și al doilea, din

romanul *Acasă* de Ștefana Velisar-Teodoreanu, în care tema dezvoltă experiența lecturilor din biblioteca familiei (în lecția despre rezumat);

- (c) **un text literar integral** – *La pădure* de Ion Agârbiceanu –, care constituie suportul pentru înțelegerea și reflecția critică asupra modului în care familia susține copilul în cunoașterea lumii din jur;

- (d) **texte-suport** pentru recapitulare și evaluare.

Tema este abordată, de asemenea:

- (a) printr-o serie de **activități de grup, de tip atelier sau proiect**, precum: rezumarea și prezentarea unor filme pe tema vizată (p. 31), prezentarea familiei limbilor romanice (p. 40);
- (b) **prin exerciții-suport** pentru formarea competenței de comunicare orală și scrisă: transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă (p. 29), realizarea rezumatului (p. 31).

Prezentarea activităților

Activitățile și exercițiile vizează, în mod constant: lectura, tiparele textuale de structurare a mesajului/textului/ideilor, hărțile conceptuale, atelierelor de scriere creativă, activitățile de tip proiect/portofoliu, exercițiile de conștientizare lingvistică. (A se vedea planificarea pe unitate.) **Acestea pot fi completate cu altele, la alegerea profesorului.**

Prezentarea domeniilor de conținut

Domeniul **Lectură** urmărește **dezvoltarea și exersarea strategiilor de lectură** (comprehensiune și interpretare), cu accent pe strategii de identificare a temei și de sesizare a valorilor personajului.

Domeniul **Redactare** prezintă **strategiile de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă și de rezumare**, prin care se urmărește deprinderea unor abilități de comunicare eficientă, în diverse contexte de interes pentru elevi (discuții despre filme, cărți etc.).

Domeniul **Interculturalitate** vizează **exprimarea identității lingvistice** proprii prin conștientizarea

lingvistică în ceea ce privește familia limbilor romanice și descrierea propriului profil de utilizator al limbii.

Domeniul **Comunicării orale** abordează conceptul de **dicție**, urmărind asimilarea unor strategii de rostire corectă, în vederea unei comunicări eficiente și, indirect, a conștientizării lingvistice a elevilor.

Domeniul **Elemente de construcție a comunicării** urmărește deprinderea abilităților de comunicare eficientă și conștientizarea lingvistică prin **abordarea relației dintre cuvinte (omonimie și polisemie) și a relației dintre sensul cuvântului și context.**

Bibliografie

- ***, *O temă în literatură. Familia. Școala*, Chișinău, Editura Știința, 2019.
- Agârbiceanu, Ion, *File din cartea naturii*, București, Editura Ion Creangă, 1980.
- Ionescu Morel, D., *Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș*, București, Editura Universul, 1943.
- Majuru, Adrian, *Copilăria la români*, București, Editura Corint, 2021.
- Velisar-Teodoreanu, Ștefana, *Acasă*, București, Editura Minerva, 1972.
- ***, *Gramatica de bază a limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.
- ***, *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române* (ediție revăzută și adăugită), Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
- ***, *DOOM – Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic*, Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Forăscu, Narcisa, *Lexicul*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Dicționar de termeni gramaticali*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2023.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2022.
- Onojescu, Monica (coord.), *Literatura și valorile*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2019 (lucrările simpoziului național de didactica limbii și literaturii române).
- Pamfil, Alina, *Didactica lecturii. Reorientări*, București, Editura Art, 2016.
- Sâmihăian, Florentina, *O didactică a limbii și literaturii române*, București, Editura Art, 2020.
- Perspective. Revistă de didactica limbii și literaturii române.*

PLANIFICARE PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
UNITATEA 1. FAMILIA					
INTRODUCERE ÎN TEMA FAMILIEI	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de conștientizare lingvistică: observarea câmpului lexico-semantic al familiei Exerciții de conștientizare a unor valori personale Lectură tematică Răspunsul subiectiv (exerciții de selecție a informației din text) Exerciții de asociere: a unor texte literare; text literar – pictură – muzică Exerciții de „lectură” a imaginii (tablourile din manualul digital) Comunicare orală: prezentarea orală, conversație Comunicare scrisă: răspunsul subiectiv Exerciții de creare de hărți: arborele genealogic 	<ul style="list-style-type: none"> Harta conceptuală Rețeaua de texte Seria de tablouri cu tema familiei (manualul digital) Ghidul profesorului Activitate frontală, în perechi, de grup, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Aprecierea orală a răspunsurilor și a activităților elevilor Portofoliu (realizarea „arborelui genealogic”) 	2
LECTURĂ	2.1; 2.2; 2.3; 2.4	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de citire fluentă Exerciții de recunoaștere (simplă și cu alegere duală – versiunea digitală) și de corelare a instanțelor narrative: autor, narator, personaj Exerciții de lectură: lectura cu voce tare; lectura silențioasă; ascultarea textului (în variantă digitală) Redactare: jocul instanțelor narrative (schimbarea perspectivei narrative) 	<ul style="list-style-type: none"> Textul-suport și fragmentele de text (pe suport digital) Ghidul profesorului Activitate frontală, în perechi, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecierea orală a răspunsurilor Test-grilă (pe suport digital) 	1
	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de prelectură: pregătirea contextului receptării textului, prin discuții între elevi despre evenimentele importante din copilărie Activități de lectură: lectura cu voce tare, lectura silențioasă 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe, frontală, independentă, în perechi 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Aprecierea orală a răspunsurilor și a activităților elevilor 	1

				<ul style="list-style-type: none"> Manifestarea reacțiilor subiective: formularea unor reacții subiective generate de lectura textului 				
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu</i> . Strategii de comprehensiune	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de lectură în vederea înțelegerii textului Exerciții de lectură selectivă în vederea desprinderii informațiilor din text Exerciții de identificare a instanțelor narative Exerciții de sistematizare a informației în harta textului 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate frontală și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Teste-grilă (pe suport digital) Itemi obiectivi și semiobiectivi 	2			
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu</i> . Strategii de interpretare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de interpretare în vederea explorării lumii textului Exerciții de ordonare a informației pe baza unui organizator grafic Exerciții de interpretare a valorilor personajelor, prin realizarea unor inferențe Exerciții de identificare și de justificare a temei textului Discuții referitoare la semnificațiile textului literar 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecierea orală a răspunsurilor Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	2			
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu</i> . Strategii de interpretare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 4.2; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități postlectură Activități de tip atelier Exerciții de raportare critică a elevilor la experiențele redacte de text: interogarea autorului, evaluarea experienței personajului etc. Activități de scriere creativă și de scriere reflexivă 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Activități de autoevaluare 	1			

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
Lecția 4. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	3.4; 4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de observare a modului în care sunt reluate – ulterior, într-un alt context – replicile dintr-o comunicare • Exerciții de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă • Exerciții de observare a modificărilor (lingvistice) care au loc la transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă • Activități de reflecție asupra modului în care o replică (inițială) este redată diferit (și, adesea, deformat) în alte contexte de comunicare (observarea unui desen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ghidul profesorului • Imagini-suport din manual • Activități individuale, frontale, în perechi, în grupe 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor • Exerciții cu alegere duală (Adevărat/Fals) 	1
Lecția 6. Dicția	1.2; 1.3; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de audiere de text în vederea sesizării (intuitive) a caracteristicilor dicției • Completarea unor organizatori grafici • Exerciții de dicție 	<ul style="list-style-type: none"> • Ghidul profesorului • Suport digital • Texte-suport • Activități frontale, individuale, în grupe, în perechi 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor • Grilă de (inter)evaluare 	1

REDACTARE

COMUNICARE ORALĂ

COMUNICARE ORALĂ			<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de conștientizare a unor dificultăți de rostire/articulare a cuvintelor • JOC DE ROL („Jurnalistul”) • Activități de reflecție în vederea îmbunătățirii dicției 			
CONSTRUCȚIA COMUNICĂRII	<p>Lecția 7. Despărțirea cuvintelor în silabe</p>	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare lingvistică (reconstituirea unui mesaj prin combinarea unor silabe) • Exerciții de intuire a regulilor de despărțire în silabe • Exerciții de corelare a unor situații concrete cu regula corespunzătoare de despărțire în silabe • Exerciții de ortoepie prin recurs la DOOM³ • Exerciții de deprindere a strategiilor corecte de despărțire a cuvintelor la capăt de rând 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport digital • Ghidul profesorului • DOOM³ (2021) • Activități în grupe, frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Itemi duali de tip pereche (pe suport digital) • Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	1
CONSTRUCȚIA COMUNICĂRII	<p>Lecția 8. Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat</p>	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare fonetică • Exerciții de tip scrabble • Exerciții de recunoaștere a diftongilor, a triftongilor și a vocalelor în poziție de hiat • Exerciții de gramatică normativă (în vederea exersării ortografiei) • Exerciții de reflecție și autoevaluare 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport digital • Ghidul profesorului • DOOM³ (2021) • Activități în grupe, frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Itemi cu alegere multiplă (pe suport digital) • Grilă de autoevaluare 	1
INTERCULTURALITATE	<p>Lecția 9. Limba română în Europa</p>	5.2	<ul style="list-style-type: none"> • Activitate de conștientizare lingvistică (sesizarea asemănarilor între cuvinte din limbile romanice) • Activitate de observare a diverselor profiluri de utilizatori ai limbii române • Exerciții de lectură a unui tabel, în vederea extragerii informațiilor referitoare la limba română și utilizatorii ei • Scriere reflexivă: redactarea unei pagini de jurnal de vorbitor de limbă română 	<ul style="list-style-type: none"> • Ghidul profesorului • Activități frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea orală a răspunsurilor • Observarea sistematică a comportamentului 	1

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
Lecția 10. Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități de conștientizare lingvistică (intuirea relației semantice dintre cuvinte, prin observarea unor imagini) Activități de lectură a unor articole din DEX Exerciții de recunoaștere a sensului propriu și a sensului figurat în contexte lingvistice diverse Exerciții de utilizare a cuvintelor cu sens propriu și cu sens figurat în diverse contexte de comunicare Activități de tip investigație 	<ul style="list-style-type: none"> Suport digital DEX Ghidul profesorului Activitate frontală, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Grilă de autoevaluare Investigație 	1
Lecția 11. Omonimele. Cuvintele polisemantice	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități de conștientizare lingvistică (intuirea relației de omonimie și de polisemie, prin observarea unor imagini) Exerciții de identificare a omonimelor și a cuvintelor polisemantice Exerciții de tip grilă cu alegere multiplă Exerciții de recunoaștere a sensului unui cuvânt prin înlocuirea cu un sinonim Exerciții de utilizare a omonimelor și a cuvintelor polisemantice în contexte de comunicare potrivite Exerciții de scriere creativă (realizarea unei reclame bazate pe relația de polisemie sau de omonimie) 	<ul style="list-style-type: none"> Imagini și teste pe suport digital DEX Ghidul profesorului Activitate frontală, în perechi, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Exerciții de tip grilă (cu alegere multiplă) pe suport tipărit și pe suport digital Grilă de autoevaluare 	1

Recapitulare	Toate competențele din unitate	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții recapitulative 	<ul style="list-style-type: none"> Manual Ghidul profesorului 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecieri verbale Fișa de observare a comportamentului (p. 214 din manual) 	1
Evaluare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Test 	<ul style="list-style-type: none"> Manual Ghidul profesorului 	<ul style="list-style-type: none"> Evaluare sumativă Test de evaluare 	1
Proiect tematic. Valorile familiei	1.4	<ul style="list-style-type: none"> Prezentarea și discutarea designului proiectului: temă, întrebări de cercetare, sugestii de abordare a temei, planificarea activităților Exerciții de reflecție asupra criteriilor de evaluare a proiectului: grile de (auto)evaluare 	<ul style="list-style-type: none"> Activitate frontală și de grup 	<ul style="list-style-type: none"> Proiect Grile de (auto)evaluare 	1

CUVINTELE FAMILIEI

1 În introducerea unității am prezentat o serie de cuvinte transpuse într-o **hartă conceptuală**, cu ajutorul căreia elevii vor înțelege complexitatea temei. Elevii citesc **hartă cuvintelor** și urmăresc modul de grupare a acestora, observând organizarea lor pe câmpuri și subcâmpuri lexicale (*persoane, locuri, activități, stări, replici, valori, expresii, relații*). Este foarte important ca elevii să observe conexiunile dintre cuvinte și **relațiile care se pot constitui între teme, subteme, cuvinte**, să înțeleagă modul în care au fost grupate cuvintele. Profesorul le poate cere să completeze harta, să propună o nouă categorie, să exemplifice cu alte cuvinte. Harta este deschisă și dinamică, poate fi completată permanent. De-a lungul unității, profesorul poate reveni, de câte ori este cazul, la această hartă, iar elevii o pot utiliza ca suport în rezolvarea unor exerciții.

2 Elevii vor fi grupați câte doi și vor avea la dispoziție 2–3 minute pentru a realiza lista de cuvinte. Ulterior, aceștia vor discuta lista de cuvinte pe care au alcătuit-o și vor motiva de ce au ales cuvintele respective. Comunicarea orală are aici atât o dimensiune argumentativă, cât și una de autoprezentare.

Elevii ar putea răspunde, de exemplu: Familia mea este definită de următoarele cuvinte:

- **bucurie**, pentru că părinții ne oferă mereu activități care să ne bucure;
- **educație**, pentru că eu și frații mei am fost învățați să respectăm ceea ce am învățat acasă, dar și să punem accent pe studiu la școală;
- **casa bunicilor**, deoarece toate vacanțele le petrecem acolo și avem multe amintiri frumoase despre acest loc;
- **petreceri aniversare**, deoarece sunt bucuria noastră, a copiilor;
- **jocuri**, pentru că de mici ne-am jucat cu părinții.

Răspunsurile pot fi variate, important este ca elevii să coreleze cuvintele cu experiențele personale, să transpună în cuvinte experiențele personale.

Pe elevii timizi, care nu îndrăznesc să vorbească despre ei înșiși, profesorul îi poate sprijini, oferindu-le sugestii: „Ai putea să te gândești la...”, „Adu-ți aminte de locurile pe care...”, de activitățile pe care...” etc.

Harta conceptuală (cu varianta ei, **hartă mentală**) reprezintă o metodă de învățare, bazată pe importanța ierarhiilor în ordonarea ideilor și în memorarea informațiilor, având în vedere natura creatoare și asociativă a minții umane. Harta se bazează în mod esențial pe logica asocierii (nu pe relații de tip cauză-efect sau de cronologie – pentru care există alți organizatori grafici), asocierile fiind potențial infinite.

Harta se realizează parcurgând pașii de mai jos:

Pasul 1. În centru se marchează tema, apoi se trasează ideile ordonatoare de bază.

Pasul 2. Ierarhiile de bază se ramifică, prin tehnica asocierii, cu alte idei.

În **punerea ei în pagină** se folosesc sublinieri cu creioane colorate pentru a face vizibile ierarhizarea și ordonarea informațiilor.

În prezentarea hărții, profesorul poate discuta cu elevii metafora „ramurile gândului” (Mihai Eminescu, *Numai poetul*).

DESCOPERIM FAMILIA ÎN LITERATURĂ

Textele propuse în această secțiune sunt menite să trezească elevilor plăcerea lecturii și să le dea încredere în capacitățile lor de cititori, să le creeze autonomie în lectură și, mai ales, să le ofere capacitatea de a se raporta în mod personal la textul literar. Ei vor descoperi tema ilustrată în diverse moduri în textul literar.

1 Elevii vor fi organizați în grupe de câte 4–6 membri. Aceștia vor citi toate textele de la p. 15–17 și își vor alege trei dintre acestea. Pentru o mai bună înțelegere a textelor și pentru ca profesorul să poată observa fluentă în lectură, textele pot fi citite cu voce tare de către elevi. Recomandăm lectura cu voce

tare ca exercițiu. În funcție de nivelul clasei, la alegerea profesorului, se pot selecta doar trei texte pentru a fi citite. Elevii vor avea la dispoziție 10 minute pentru a identifica imaginea familiei în fiecare text ales. După aceea, câte trei elevi din fiecare grupă vor prezenta răspunsurile în fața clasei.

De exemplu:

- În textul scris de Hanna Bota (**textul 1**), elevii ar putea observa că se prezintă modurile diverse de comunicare între membrii unei familii (mama, tata, sora și fratele). Se vorbeau în familie șapte limbi, mama era unguroaică, tatăl era român, iar copiii vorbeau limba specifică vârstei și comportamentului lor – „cu fratele meu băiețește / sau smiorcăiala din partea mea”. Textul poate aduce în discuție aspecte legate de interculturalitate.
- În textul lui Ion Creangă (**textul 2**), elevii pot sesiza că accentul este pus pe relația caldă dintre membrii familiei, pe starea de siguranță, de liniște și de bucurie. Timpul petrecut în familie este unul perfect – „de parcă era toată lumea a mea” – și rămâne mereu în amintirea omului.
- În fragmentul preluat din *În casa bunicilor* de Ionel Teodoreanu (**textul 3**), elevii pot observa o familie în care copiii sunt protejați, în care mama are permanent grijă de toți copiii săi. Valorile transmise sunt: bunătatea, protecția și grija față de cei dragi.
- Vă recomandăm să le oferiți feedback elevilor, sugestii, idei etc.
  - ✓ **Întrebare:** Ce ai vrut să spui prin...? / Ai putea detalia/exemplifica...?
  - ✓ **Constatare:** Ai ales secvențe clare pentru a exemplifica.
  - ✓ **Exclamație:** Foarte bună ideea pe care ai observat-o! etc.

La finalul exercițiului, profesorul poate realiza, pornind de la răspunsurile elevilor, o sinteză, menționând că familia este o temă frecvent întâlnită în literatură, în texte dintre cele mai diverse, având reprezentări variate etc. Profesorul poate face referire la harta lexicală (precizând că adesea imaginea familiei în literatură se construiește cu aceste cuvinte), la cuvinte-cheie, la emoții, imagini, valori etc.

2 Elevii își prezintă textul preferat.

De exemplu: Din punctul meu de vedere, textul scris de Robert Șerban (**textul 7**) este cel mai interesant, pentru că prezintă dorința unui tată de a fi un părinte cât mai bun pentru copiii săi. Acesta își dorește să fie răbdător, calm, empatic și corect cu fiii săi, iar când nu găsește soluții, acționează asemenea copiilor săi, urmărind desene animate, evadând astfel și el în lumea imaginației.

3 Elevii vor selecta două texte și vor prezenta, în două-trei enunțuri, un element de conținut comun. Aceștia se pot raporta la un cuvânt-cheie, la o idee, la o acțiune, la o emoție sau valoare, la un personaj.

De exemplu: În textul scris de Lucian Blaga (**textul 5**) și în cel scris de Ion D. Sîrbu (**textul 8**), în prim-plan se află figura mamei. Ambele mame sunt privite de copii cu admirație. Copilul din *Hronicul și cântecul vârstelor* este fermecat de forța mamei, de capacitatea ei de a ține pericolul la distanță, iar

celălalt copil, de hărnicia și de forța de sacrificiu a acesteia pentru binele copiilor.

4 Elevii vor asocia unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea. Profesorul le va oferi sugestii elevilor pentru posibile asocieri, în cazul în care aceștia nu reușesc să identifice niciun exemplu.

De exemplu:

- melodiile *Sărut mâna, Mamă!* cântată de Lidia Buble, *Mulțumesc, iubită mamă* (Delia), *Mama, doar mama* interpretată de Corina Chiriac;
  - picturile *Trei frați* de Nicolae Tonitza, *Iseppo da Porto și fiul său, Adriano* de Paolo Caliari (Veronese) sau *Bunicul spune o poveste* de Albrecht Anker;
  - filmul *Minunea* (regie Stephen Chbosky, 2017) etc.
- 5** Prin setul de întrebări de la exercițiul acesta, sunt vizate, prin problematizare, valori, atitudini etice și civice, comportamente etc., în conexiune cu tema studiată – familia.

Posibile răspunsuri ale elevilor (orice alte răspunsuri sunt luate în considerare, profesorul discutându-le cu elevii și problematizând comportamente și valori asociate familiei):

- Sentimentele specifice între membrii familiei sunt iubirea și împlinirea. Cu toții ne simțim în siguranță acasă.
- În cei „7 ani de acasă” învățăm să fim oameni, să înțelegem cele mai importante valori, precum bunătatea și respectul, iar acțiunile noastre poartă amprenta modului în care am fost crescuți în prima parte a copilăriei.
- Fiecare om își dorește o familie, deoarece toți avem nevoie de iubire și să știm că aparținem cuiva.
- Părinții sunt cei care au cele mai multe responsabilități, deoarece ei trebuie să aibă grijă și de ei înșiși, și de copiii lor. În același timp, ei trebuie să ne ajute să ne formăm, dar deseori au grijă și de bunici.
- Eu cred că relația cu bunicii este caracterizată de bunătate, pentru că aceștia își doresc să ne vadă fericiți și de aceea le oferă copiilor tot ce își doresc. În schimb, părinții, uneori, sunt mai severi, impun reguli mai stricte.
- În activitățile de familie ar trebui să ne implicăm de bunăvoie, deoarece ne facem un bine nouă înșine, învățând astfel să realizăm lucruri care ne vor fi de folos mai târziu și să devenim mai responsabili.
- Ne dorim ca familia să fie aproape de noi permanent și, în special, în momentele cele mai importante, ca să ne bucurăm împreună.
- Influența familiei se simte în modul în care ne comportăm, în atitudinea pe care o avem față de oameni, în modul în care vedem lumea etc. Cred că amprenta influenței familiei o purtăm pe tot parcursul vieții.

Întrebările cu răspuns deschis au rolul de a dezvolta gândirea critică a elevului. Rezolvarea lor se bazează pe gândirea divergentă a elevului, pe experiențele personale sau pe cunoștințele acestuia și pot avea o gamă variată de răspunsuri. Sunt întrebări de reflecție, prin care se crește motivația elevilor și interesul față de tema unității.

- 6 Elevii vor propune definiții ale familiei, concentrându-se pe atributele pozitive/prezente, care definesc familia, nu pe ceea ce lipsește. Se poate construi fie o definiție tip dicționar, fie una bazată pe o comparație sau pe metaforă (fără a utiliza conceptul). Recomandați-le să nu folosească termeni vagi, să nu repete cuvântul „familie” (pentru a evita tautologia), să exprime esența, într-un mod cât mai autentic.

PORTOFOLIU (p. 17)

Elevii vor realiza a doua fișă pentru portofoliul personal. La alegerea profesorului, fișele pot fi prezentate în clasă, sub forma unui exercițiu de intercunoaștere. Exercițiul poate lua forma turului galeriei.

LECȚIA 2 TEXTUL NARATIV LITERAR. INSTANȚELE COMUNICĂRII NARATIVE. NARAȚIUNEA LA PERSOANA I ȘI A III-A (p. 18–20)

DIN EXPERIENȚA MEA

- 1 Scopul exercițiului este de a-i determina pe elevi să realizeze legături între autori, opere și personaje, pe baza experienței lor de cititori. Ulterior, valorificând cunoștințele lor, va fi introdus și conceptul de narator. Elevii vor lucra în perechi și vor rezolva exercițiile în caiet.

Autor	Titlu	Personaj
Ion Creangă	<i>Povestea lui Harap-Alb</i> <i>Amintiri din copilărie</i>	Harap-Alb Nică
Mihail Sadoveanu	<i>Dumbrava minunată</i>	Lizuca
Ion D. Sîrbu	<i>De ce plânge mama?</i>	Radu
I.L. Caragiale	<i>Vizită...</i>	Ionel
Ionel Teodoreanu	<i>La Medeleni</i>	Dănuț, Olguța, Monica

- 2 De exemplu:

Autor	Titlu	Personaj
Roald Dahl	<i>Matilda</i>	Matilda
J.K. Rowling	<i>Harry Potter</i>	Harry Potter

ÎN LUMEA TEXTULUI

Elevii citesc textul pe rând, cu voce tare. Profesorul poate realiza o lectură-model a textului.

Lectura-model implică dicție corectă, acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate. Ea se face de către un cititor experimentat (de cele mai multe ori un adult, profesorul), care înțelege textul și este conștient de strategiile lecturii-model.

Fluența înseamnă citirea unui text cu acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate.

Lectura fluentă asigură înțelegerea textului.

Fluența se dobândește în primii ani de învățare a lecturii, dar se exersează pe tot parcursul anilor de școală. Sunt trei etape în dobândirea fluenței:

1. Dobândirea fluenței de suprafață – în cadrul achizițiilor fundamentale din ciclul primar – implică patru procese:

- **decodarea fonetică** (înțelegerea cuvintelor auzite);
- **recunoașterea cuvintelor** (recunoașterea literelor și a sensului cuvintelor);
- **procesarea semantică** (deducerea sensului din context);
- **procesarea sintactică** (deducerea sensului pe baza structurii sintactice).

Cititorii vor reuși să extragă semnificația automat, cu tot mai puțin efort. Însă, în cazul în care fluența se menține doar la decodarea textului și cititorii nu ajung la înțelegerea textului, există riscul analfabetismului funcțional.

2. Dobândirea fluenței strategice – realizată, în principiu, în aproximativ trei ani de la începutul învățării cititului, deci tot în ciclul primar – implică următoarele procese:

- **extragerea semnificației din text și monitorizarea extragerii semnificației** (printr-o atenție sporită, voluntară sau automată, asupra proceselor din prima etapă);
- **reglarea vitezei optime de lectură** (presupune un echilibru, în mintea cititorului, între extragerea semnificației din text și reglarea vitezei de lectură);
- **managementul strategiei de suprafață** (presupune un control asupra fluenței de suprafață).

Acum cititorul înțelege textul și citește expresiv (adică respectă intonația enunțului, accentul cuvintelor, frazarea și ritmul corecte).

3. Dobândirea fluenței de adâncime – implică următoarele procese:

- **procesarea feedbackului primit din partea auditoriului și reglarea citirii în consecință;**
- **formularea de răspunsuri personale, prin reflecție asupra conținutului textului și construcția unor noi semnificații;**
- **conștientizarea proceselor implicate** în lectură, adică metacogniția.

Acum cititorul este autonom: dobândește încredere și dă dovadă de reziliență, resimte satisfacția lecturii. (Modelul fluenței a fost preluat din Timothy Rasinski, Camille Blachowicz, Kristin Lems, *Fluency Instruction: Research-Based Best Practices*, The Guilford Press, Londra, 2005, p. 175.)

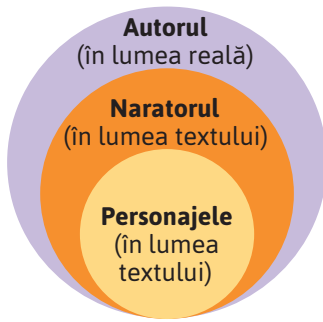

EXPLOREZ

Această secvență a lecției are ca scop înțelegerea textului. Am propus un text în care naratorul-personaj este un animal (*Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș* de D. Ionescu Morel), pentru a fi clară diferența dintre lumea reală a autorului și lumea ficțiunii, a naratorului. Suplimentar, aceeași diferență este exemplificată, în manualul digital (p. 20), prin două fragmente: unul din același roman și al doilea din *Memoriile unui motan călător* de Hiro Arikawa. Acest exercițiu se regăsește la secțiunea **Anexe**, de la finalul ghidului.

Sugestii de rezolvare a exercițiilor:

- 1 În text este vorba despre un măgăruș care se împrietenește cu un bătrân/despre relația dintre om și animal/despre bucuria de a te împrieteni cu cei din jur etc.
- 2 Personajele textului sunt: măgărușul Țopârdea, mama măgărușului și grădinarul Toma.
- 3 Acțiunea se petrece într-o zi de vară, la gardul de fier care desparte livada de grădina stăpânilor.
- 4 Povestitorul textului este măgărușul Țopârdea.
- 5 Diferențele dintre autor și narator:
  - autorul aparține realității; naratorul aparține ficțiunii;
  - autorul a scris opera în 1943, într-un timp concret; naratorul relatează ceea ce se întâmplă în universul imaginar;
  - autorul a scris mai multe cărți; măgărușul, care este narator, apare doar în acest text.
- 6 Completarea schemei în caiet:
  - Autorul:** D. Ionescu Morel
  - Naratorul:** măgărușul
  - Personajele:** mama măgărușului, măgărușul, grădinarul Toma
- 7 Întâmplările sunt narate la persoana I. Profesorul le explică elevilor trăsăturile **textului narativ**, având drept reper caseta **Elemente-cheie**, particularizându-le în fragmentul din *Țuș-Țuș, povestea unui măgăruș* de D. Ionescu Morel. Profesorul poate transpune schema din manual pe tablă, poate citi împreună cu elevii schema de la p. 20, revenind cu explicații. Schema tablei ar putea conține informațiile din rubrica **Elemente-cheie**, reproduse pe pagina următoare.

APROFUNDEZ

- 1 Elevii citesc textul și observă că verbele sunt la persoana a III-a.
- 2 În narațiunea la persoana I, naratorul este și personaj, prezentând lumea și personajele în mod subiectiv. În schimb, în narațiunea la persoana a III-a, naratorul nu participă la acțiune, el este detașat și are o imagine de ansamblu asupra lumii și a personajelor.

REFLECTEZ

Profesorul va analiza povestea realizată de elevi, urmărind dacă evenimentele sunt prezentate din perspectiva grădinarului.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ: LA PĂDURE DE ION AGÂRBICEANU (p. 21–28)

DIN EXPERIENȚA MEA

Rubrica propune o activitate de prelectură, ce urmărește pregătirea elevilor pentru receptarea textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu, prin conturarea orizontului lor de așteptare. Deoarece textul are ca subiect o experiență de cunoaștere a lumii din jur trăită de un copil, am considerat important să le orientăm elevilor atenția spre experiențele copilăriei. Scopul exercițiului este dublu: să pregătească întâlnirea cu textul și să favorizeze autocunoașterea.

Elevii vor fi grupați câte 4–6 și vor discuta, pe baza experiențelor proprii și a lecturilor lor, despre experiențele copilăriei. Apoi vor realiza o listă cu acestea.

Dacă vor fi elevi în impas, profesorul le poate face sugestii precum:

- Gândiți-vă la textul..., în care copilul...
- Gândiți-vă la fotografiile de familie pe care le aveți! Ce momente surprind ele? etc.
- Dacă ar trebui să realizez eu lista, m-aș gândi la primul film pe care l-am văzut..., la prima tabără... etc.

ÎN LUMEA TEXTULUI

Se recomandă lectura cu voce tare a textului literar, eventual chiar lecturi succesive ale acestuia. Profesorul poate realiza o lectură-model, iar apoi lectura va fi realizată de către elevi. Este importantă lectura fluentă, care să permită înțelegerea textului și sesizarea aspectelor precizate în cerință, în acest caz, imaginea familiei. Se poate recurge ulterior la lectura silențioasă și la lectura pe roluri. Dacă profesorul le cere elevilor să citească textul pe fragmente, este important ca în segmentarea textului să se țină cont de logica textului. Recomandăm evitarea lecturii în lanț, deoarece aceasta nu susține comprehensiunea textului, atenția elevilor fiind orientată spre momentul în care profesorul spune „Stop. Continuă elevul...”, și mai puțin spre conținutul textului.

REAȚII SUBIECTIVE

Elevii vor răspunde la întrebările propuse, discutând cu colegul de bancă. Exercițiul acesta încurajează exprimarea unor păreri subiective ca reacții imediate după lectura textului. Răspunsurile pot fi dintre cele mai diverse, dar profesorul ar trebui să direcționeze elevii înspre construirea unor răspunsuri nuanțate, motivate (*Cel mai mult mi-a plăcut X, pentru că...; Emoțiile X mi-au fost provocate de faptul că/de momentul în care... etc.*).

HARTA TEXTULUI

Cerințele din secțiunea *Harta textului* au ca scop construirea comprehensiunii textului. În manualul digital există un test de comprehensiune a textului, tip grilă. Acest test se regăsește în secțiunea **Anexe**, de la finalul ghidului, putând fi utilizat la clasă ca modalitate de evaluare a nivelului de înțelegere a textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu.

1 Profesorul îi provoacă pe elevi să ofere o primă ipoteză interpretativă, care se va nuanța în urma relecturilor textului.

De exemplu: În textul citit este vorba despre un copil care merge, pentru prima dată, cu tatăl său la pădure/despre relația dintre un copil și familia sa etc.

2 Elevii vor răspunde, în caiet, la întrebările propuse.

Sugestii de răspuns:

- a) Fănică vrea să meargă cu carul la pădure împreună cu tatăl său.
- b) Tatăl merge la pădure să aducă lemne.
- c) Pentru a-l convinge pe tatăl său să îl ia și pe el la pădure, Fănică îl roagă, se ține după el, insistă.
- d) Bunica și mama îl susțin pe Fănică.
- e) Atunci când tatăl decide să-l ia pe Fănică în pădure, copilul este foarte bucuros.
- f) La ieșirea din sat, copilul este impresionat de dimensiunile satului pe care îl poate vedea de undeva de sus.
- g) Fănică se teme să nu se rătăcească în pădure.
- h) Tatăl îi explică băiatului că vulturul a atacat un pui de iepure, dar acesta a reușit să scape, ascunzându-se într-o tufă.
- i) Pe drumul de întoarcere spre casă, lui Fănică nu îi mai este frică de mersul în carul plin cu lemne. Se gândește la lucrurile necunoscute pe care le-a văzut în pădure. Fănică pare că începe să se maturizeze. Experiența pe care o trăiește Fănică este o experiență inițiativă.

3 Elevii vor completa, în caiet, afirmațiile date.

Sugestii de răspuns:

- a) Fănică își dă seama că tatăl urmează să plece la pădure, pentru că *văzuse că în curte nu mai erau decât câteva brațe de crengi, acolo unde fusese o grămadă mare de lemne.*
- b) Tatăl îl ia pe copil cu el la pădure, deși îi reproșează bunicii că *băiatul este fricos.*
- c) În pădure, Fănică uită de car, deoarece *este fascinat de universul necunoscut în care pătrunde.*
- d) În pădure, copilul crede că va fi în siguranță și nu se va pierde, doar dacă *vede mereu boii.*

- e) Fănică scoate un țipăt, deoarece *zărește o pasăre mare care se lasă fulgerător asupra unei vietăți.*
- f) Pe drumul spre casă, copilul trăiește câteva clipe de amărăciune, deși fusese copleșit de *bucurie.*

Acțiunea

4 Elevii vor citi enunțurile și vor reconstitui ordinea cronologică a acțiunilor din text. Apoi vor nota în caiet enunțurile în ordinea corectă.

- a) Fănică îl urmează peste tot pe tatăl său pentru a-l îndupleca să-l ia cu carul.
- b) Fănică încearcă să-l convingă pe tatăl său să-l ia la pădure.
- c) Bunica îi cere tatălui să-l ducă pe Fănică în pădure.
- d) În pădure, Fănică uită de car.
- e) Fănică și tatăl său mănâncă pâine, slănină, mămăligă cu brânză și cu ceapă.
- f) Pasărea coboară ca fulgerul spre iepure.
- g) Tatăl termină de umplut carul cu lemne.
- h) Spre seară, cei doi se întorc acasă.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

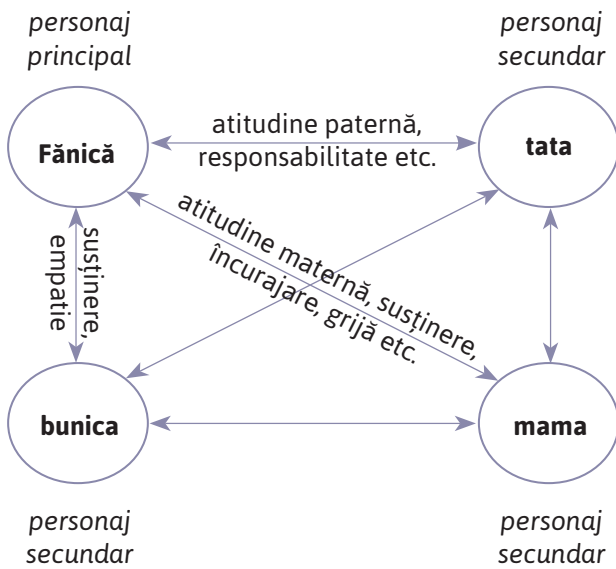
5 Elevii vor răspunde, în scris, la întrebările date.

- a) Acțiunea se petrece în luna mai, fiindcă este precizat în text: „treceau printre holdele de toamnă, mărișoare pentru luna mai”.
- b) Acțiunea începe în urmă cu două zile („de două zile se ținea...”), iar drumul până la pădure și înapoi se desfășoară pe parcursul unei zile. Copilul sesizase că tatăl urma să plece la pădure și de două zile insistă să-l ia și pe el. Tatăl și fiul pleacă la pădure dimineața și se întorc seara. („Haida să mănâcăm, că-i ojina, și să plecăm, să nu ne apuce noaptea pe drum.”)
- c) Acțiunea se petrece în curtea gospodăriei familiei lui Fănică, pe drumul spre pădure, în pădure și pe drumul de întoarcere.
- d) Pădurea reprezintă un spațiu necunoscut, față de spațiul familiar al casei. În pădure, copilul se întâlnește cu plante și miresme noi, cu viețuitoare necunoscute, cu întâmplări al căror înțeles îi este străin.

UNITATEA 1 – FAMILIA

Personajele

6 Elevii vor completa schema:

La sugestia profesorului, personajele pot fi clasificate și ca: principale, secundare și episodice. În acest caz, tatăl este personaj secundar, iar mama și bunica sunt personaje episodice.

Narațiunea

7 Elevii vor nota răspunsurile corecte de la itemii cu alegere multiplă.

- A. În text, narațiunea se realizează **b)** la persoana a III-a.
- B. Naratorul este **c)** o voce a autorului, care relatează evenimentele la persoana a III-a.

Tipul textului

8 Elevii vor selecta, din lista propusă, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *La pădure* de Ion Agârbiceanu și le vor nota în caiet.

Textul *La pădure* de Ion Agârbiceanu este narativ literar, deoarece:

- a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
- c) Acțiunea se desfășoară într-un interval.
- d) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
- e) Textul creează o lume imaginară care reflectă realitatea.
- f) La acțiune participă personaje.
- g) Vocea autorului este preluată de un narator.
- i) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.

II. **Harta textului** se completează în funcție de răspunsurile oferite la exercițiile anterioare.

Autorul: Ion Agârbiceanu				
Titlul: <i>La pădure</i>				
Textul vorbește despre: Primul drum la pădure al unui copil alături de tatăl său/Experiența unui copil care face un drum la pădure împreună cu tatăl său. (Se vor accepta și alte răspunsuri adecvate, care să dovedească înțelegerea textului în ansamblu.)				
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)				
Unde se desfășoară acțiunea?			Când are loc acțiunea?	
Acțiunea se desfășoară în curtea unei gospodării rurale, pe drumul spre pădure, în pădure și în drum spre casă.			Acțiunea are loc în luna mai, pe parcursul a două zile.	
Personajele				
Principale: Fănică			Secundare: tatăl, mama, bunica	
Acțiunea				
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
Fănică îl urmează peste tot pe tatăl său și îi cere să-l ia cu carul.	Bunica îi cere tatălui să-l ducă pe Fănică în pădure.	Tatăl se înduplecă și e de acord să îl ia pe băiat cu el. / În pădure, Fănică se uită la car.	Fănică și tatăl său mănâncă pâine, slănină, mămăligă cu brânză și cu ceapă.	Fănică observă o pasăre care coboară iute spre iepure și rămâne nedumerit. / Tatăl îi explică ce s-a întâmplat.
Finalul acțiunii: Spre seară, cei doi se întorc acasă.				
Tiparul textual: narativ				
Tipul de narator: la persoana a III-a				

Harta textului se regăsește în secțiunea **Anexe**, de la finalul ghidului.

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

Această secțiune conține exerciții care urmăresc formarea unor strategii de interpretare.

1 Elevii vor fi organizați în grupe de 4–6 participanți și vor identifica personajele (tatăl, mama, bunica), obiectele (carul, tăietorul de lemne, șira de paie, ieslea, jugul, securea etc.), locurile (curtea, grădina, poiata etc.) care alcătuiesc lumea în care trăiește Fănică. Elevii vor fi încurajați să realizeze o hartă a acestei lumi, folosind informațiile oferite de text, accentul căzând nu atât pe realizarea artistică a hărții, cât, mai ales, pe includerea elementelor reprezentative pentru universul în care trăiește Fănică.

Lumea lui Fănică este realizată de eleva Iarina Fărcaș

2 În grupe, elevii vor discuta despre dorința lui Fănică de a merge cu carul la pădure și vor completa, în caiet, graficul dat. Exercițiul urmărește evoluția personajului declanșată de dorința acestuia de a merge la pădure. Elevii vor înțelege că dorința personajului este declanșatorul acțiunii și vor învăța să urmărească evoluția unui personaj pe baza schemei pe care o au de completat.

- Care este dorința lui Fănică? → *Să meargă cu carul în pădure.*
- Ce face băiatul ca să-și îndeplinească dorința? → *Îl roagă pe tatăl său, insistă, se ține după el, plânge.*
- Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței? → *Tatăl găsește tot felul de motive pentru a nu îl lua în pădure.*
- Cum îl susțin membrii familiei în realizarea dorinței? → *Mama și bunica îi spun tatălui să-l ia pe copil la pădure.*
- Ce experiențe trăiește copilul pe drumul spre pădure și în pădure? → *Pe drumul spre pădure este uimit de mărimea și de frumusețea satului, îl dor toate, fiindcă drumul e accidentat și carul se zdruncină, este nerăbdător să ajungă la pădure.; În pădure este fascinat de noul univers care i se dezvăluie, o lume pe care o simte și familiară,*

dar și străină.; Identifică plante pe care le știa de acasă, asistă la un episod în care un vultur atacă un iepuraș.

- Ce beneficii îi aduce copilului împlinirea dorinței? Ce descoperă copilul după ce i se îndeplinește dorința? → *Drumul la pădure îl maturizează pe Fănică; acum știe cum arată satul văzut de pe deal, știe cum e să mergi mai mult timp în car, știe unde este pădurea și ce este în pădure.; Fănică descoperă o lume atrăgătoare și misterioasă în pădure.*
- 3** Lucrând în grupe, elevii vor completa ultimul rând din tabel cu trăsăturile personajului, deduse din acțiunile și comportamentul copilului, menționate în rubricile tabelului. Orice răspuns adecvat va fi considerat corect.

Sugestii de răspuns:

- Acasă, Fănică este *insistent/dornic să plece cu tatăl la pădure/copilăros.*
- Pe drumul spre pădure, băiatul este *reținut/nu vrea să se plângă de nimic/temperat/infrânat/dovedește tărie de caracter în fața tatălui/nerăbdător.*
- În pădure, copilul este *curios/fascinat de lumea pe care o descoperă.*
- Pe drumul spre casă, Fănică este *schimbat/mai matur.*
- 4** Exercițiul acesta prezintă o strategie de lectură prin care elevii pot identifica valorile unui personaj. Profesorul va modela rezolvarea exercițiului, pentru ca elevii să înțeleagă raționamentul.

Strategia conține cei doi pași de mai jos.

- Elevii vor identifica obiectul dorinței personajului, răspunzând la întrebarea: *Ce dorește personajul? De exemplu: Fănică dorește să meargă la pădure.*
- Elevii vor identifica motivul/imbolul care îl conduce pe personaj (se poate răspunde la întrebarea: *De ce dorește personajul ceea ce dorește?.*)
De exemplu: Fănică dorește să meargă la pădure pentru că e curios/pentru a descoperi lumea din afara casei/pentru că vrea să petreacă timp alături de tatăl său etc.

În urma acestui răspuns, se vor putea formula valorile personajului:

- Fănică dorește să meargă la pădure, pentru că este curios → *curiozitatea;*
- Fănică dorește să meargă la pădure, pentru a descoperi lumea din afara casei → *cunoașterea, descoperirea, explorarea;*
- Fănică dorește să meargă la pădure, pentru că vrea să petreacă timp alături de tatăl său → *relația cu tatăl.*

Strategia de lectură se poate axa și pe acțiunile personajului. În acest caz, se vor urma pașii de mai jos.

UNITATEA 1 – FAMILIA

• Elevii vor identifica acțiunile personajului, răspunzând la întrebarea: Ce face personajul?
De exemplu: Mama îl susține pe Fănică.

• Elevii vor identifica motivul/îmboldul pentru acțiunile personajului (se poate răspunde la întrebarea: De ce face personajul ceea ce face?).
De exemplu: Mama îl susține pe Fănică pentru

că nu vrea să-l vadă necăjit/dorește ca tatăl să nu-l țină pe copil într-o stare de agitație/este de acord cu dorința copilului.

De aici se pot deduce valorile personajului:

- mama îl susține pe Fănică, pentru că nu vrea să-l vadă necăjit → bucuria, liniștea copilului (sunt valorile mamei);
- mama îl susține pe Fănică, deoarece dorește ca tatăl să nu-l țină pe copil într-o stare de agitație → relația cordială tată-fiu (constituie o valoare pentru mamă);
- mama îl susține pe Fănică, deoarece este de acord cu dorința copilului → împlinirea dorinței copilului/satisfacția copilului (constituie valorile mamei).

În rezolvarea exercițiului, elevii vor putea alege oricare dintre cele trei puncte din coloana **a)** și vor relaționa alegerea cu un punct corespunzător din coloana **b)**.

Strategia aceasta de lectură este prezentată în caseta **Strategii de lectură**, de la p. 27.

STRATEGII DE LECTURĂ

Pentru a înțelege un personaj și pentru a identifica valorile acestuia, răspunde la două serii de întrebări:

1. Ce dorește personajul? → Ce îl face să dorească ceea ce dorește?
2. Ce face personajul? → Ce îl determină să facă ceea ce face?

5 Elevii vor completa schema cu valorile care-l caracterizează pe Fănică și vor formula enunțuri după model.

De exemplu: Fănică vrea să meargă cu carul, pentru că este curios. Deci curiozitatea este o valoare care îl ghidează pe Fănică.

Alte valori cu care se poate completa schema:

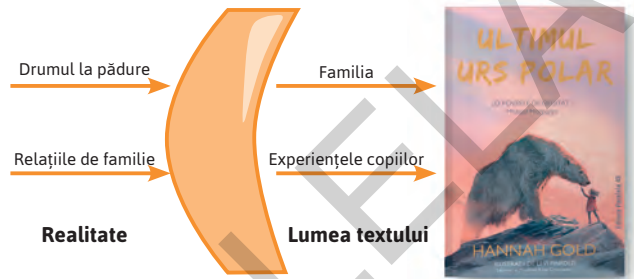
- perseverență (**raționament:** Ce face Fănică acasă? Se ține după tatăl său și îi cere să îl ia cu el la pădure. Ce îl determină pe Fănică să facă acest lucru?);
- cumințenie, tărie de caracter (**raționament:** Ce face Fănică pe drum? Pe drum, nu recunoaște că îi este foame și că este obosit. Ce îl determină pe copil să se comporte în acest mod?);
- curiozitate (**raționament:** Ce face Fănică în pădure? Intră în pădure, atras de farmecul ei. Ce îl determină pe copil să facă acest lucru? etc.).

Profesorul le va explica elevilor această strategie, exemplificând raționamentul, pe baza casetei **Strategii de lectură** reprodusă și aici.

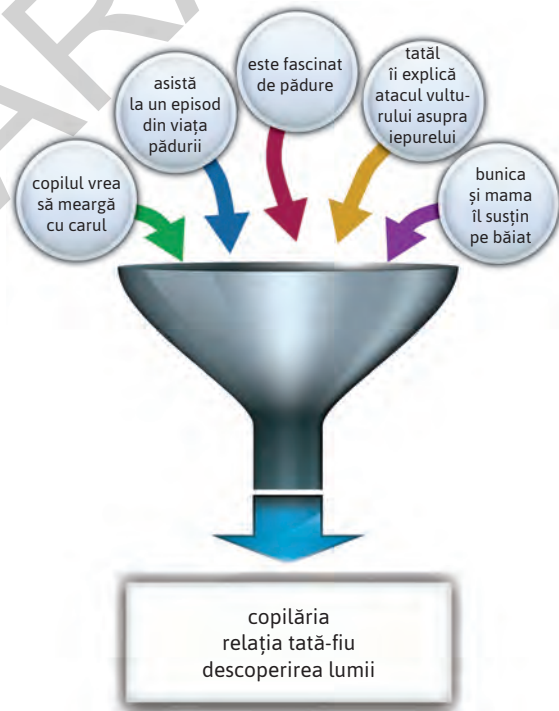
6 În rezolvarea cerinței vor fi utilizate întrebările propuse în caseta **Strategii de lectură** (p. 28). Profesorul va sublinia că într-un text literar pot fi identificate mai multe teme.

Identificarea temei/temelor unui text literar se poate realiza răspunzând la întrebările următoare:

a) Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text? Strategia de lectură pune în relație realitatea cu universul ficțional și evidențiază aspectele importante din realitate/experiența umană transpuse în text.

b) Despre ce vorbește în mod semnificativ textul? Strategia presupune ierarhizarea informației din text, tema fiind elementul cel mai semnificativ.

Organizați în grupe, elevii vor alege una dintre temele textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu propuse în cadrul exercițiului (p. 28) și își vor justifica opțiunea într-un text, de două-trei enunțuri, pe care îl vor prezenta colegilor.

De exemplu: Cel mai important aspect din experiența umană prezentat în text este viața dintr-o familie. Sunt prezentate relațiile dintre membrii familiei: relația copil-tată, relația copil-mamă, relația dintre soți, dintre bunică și ginere. Așadar, tema textului este familia.

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

Această secțiune constituie etapa de postlectură, proiectată ca activitate de tip atelier de scriere și de comunicare orală. Elevii vor fi împărțiți în grupe de 4–6 membri.

1 Răspunsurile vor fi subiective și foarte diverse. Elevii se pot referi la asemănări: copiii își doresc diverse lucruri sau activități, iar părinții nu sunt întotdeauna de acord; copiii obișnuiesc să insiste până obțin ce-și doresc etc. Posibile deosebiri: mijlocul de transport, locul călătoriei etc. Esențial este ca elevii să conștientizeze faptul că, în ciuda diferențelor determinate de epocile diferite, există atitudini și comportamente similare copiilor din toate timpurile.

2 Grupa 1. Întrebă autorul! Mai întâi, elevii vor discuta care ar putea să fie intențiile autorului, apoi vor formula răspunsul la întrebări și îl vor motiva. Metoda se numește *Întrebă autorul* și se poate desfășura sub forma unui joc de rol. Exercițiul le permite elevilor să înțeleagă un text literar din perspectiva scriitorului. Răspunsurile pot fi foarte variate, unele vor încerca să se apropie de perspectiva lui Agârbiceanu. Profesorul le poate recomanda elevilor să urmărească prezentarea autorului de pe suportul digital și/sau pe cea alăturată textului *La pădure* (p. 21). Alte răspunsuri vor ilustra lumea elevilor, contextul în care ei trăiesc.

Grupa 2. Vorbește despre text! Elevii au drept sarcină să prezinte textul, într-un context de comunicare nou, extrașcolar, în dialog cu un prieten. Astfel, exercițiul urmărește prelungirea receptării textului prin raportarea critică a elevilor la text. Rezolvarea poate lua forma unui joc de rol, a unui text scris adresat unui prieten etc. Se pot utiliza și alte metode specifice gândirii critice. Scopul exercițiului este raportarea critică la text: la personajele textului și la valorile lor. Profesorul le va recomanda elevilor să revadă exercițiile consacrate valorilor personajelor, de la p. 27.

Grupa 3. Față în față cu personajul! Elevii se vor raporta critic la experiența personajului, prin problematizare. Profesorul le poate recomanda elevilor să revadă exercițiile 2, de la p. 26, și 3, de la p. 27. Elevii vor reactualiza problemele cu care se confruntă personajul și vor găsi soluții din perspectiva experienței lor. Soluțiile pot fi generate fie prin conversație între elevi și construcția unor argumente pro/contra, fie prin metoda pălăriilor gânditoare (Edward De Bono, *Șase pălării gânditoare*) aplicată în cadrul grupei.

Metoda pălăriilor gânditoare este descrisă de autorul ei (Edward de Bono) ca fiind o metodă prin care se caută și se găsesc soluții la o problemă.

În lecția de literatură, metoda poate fi utilizată doar pentru interpretarea realizată din perspectiva contextului cititorului.

Se pornește de la identificarea unei probleme (*de exemplu*: Fănică vrea să meargă la pădure, iar tatăl lui nu vrea să-l ducă. *Sau*: Pe drumul spre pădure i se face foame, dar el nu recunoaște asta. *Sau*: Pe drumul spre casă, e puțin trist etc.). Această problemă va fi formulată în clasă. În absența unei probleme/situații-problemă, metoda nu poate fi aplicată.

După aceea, elevii vor parcurge, succesiv (nu simultan), etapele de mai jos.

1. Toți elevii din clasă/grupă (dacă doar o grupă lucrează cu metoda aceasta) își vor formula reacțiile subiective la această problemă. *De exemplu*: Mă revoltă că tatăl nu vrea să-l ia pe copil la pădure.; Mă enervează Fănică, deoarece e cam plângăcios etc. În această etapă, toți elevii au **pălărie roșie** (care, simbolic, ilustrează stările și sentimentele).

2. Mai departe, aceiași elevi vor identifica, împreună, datele obiective care au legătură cu problema dată. *De exemplu*: Fănică este un copil care cunoaște doar ograda proprie, locuiește în mediul rural, într-o gospodărie, împreună cu mama, tatăl și bunica sa, tatăl aduce frecvent lemne de la pădure etc. Aceasta este etapa în care toți elevii își pun **pălăria albă** (care, simbolic, ilustrează cunoașterea obiectivă).

3. În continuare, aceiași elevi vor identifica avantajele situației în care se găsește Fănică. *De exemplu*: Copilul este în siguranță dacă rămâne acasă, poate mânca oricând i se face foame, nu trebuie să suporte efortul drumului, nu se va certa cu tatăl său etc. Aceste avantaje pot fi propuse de elevi și dincolo de granițele textului. În această etapă, toți elevii au **pălăria galbenă** (care, simbolic, reprezintă gândirea pozitivă, care caută avantajele situației).

4. Apoi, aceiași elevi găsesc, mai departe, dezavantajele situației în care se găsește Fănică. *De exemplu*: Băiatul va rămâne în orizontul limitat al ogrăzii familiei, nu va cunoaște lumea, nu va avea o relație bună cu tatăl etc. În această etapă, toți elevii au **pălăria neagră** (care, simbolic, reprezintă gândirea negativă, care vede aspectele negative, dezavantajele).

5. După aceea, elevii vor găsi și vor formula soluții la problema lui Fănică. *De exemplu:* Fănică ar trebui să ceară mai ferm ajutorul mamei și al bunicii, să vorbească cu prietenii săi și să le ceară sfatul, să facă un desen cu pădurea, pe care să i-l dea tatălui etc. În această etapă, toți copiii au **pălăria verde** (care, simbolic, reprezintă gândirea creativă, care găsește soluții).

6. Pe urmă, dacă profesorul dorește, le poate cere elevilor să explice pașii pe care i-au urmat pentru a găsi soluția. În această etapă, toți elevii vor avea **pălării albastre** (care, simbolic, reprezintă gândirea care urmărește procesul desfășurat până la găsirea soluției). De exemplu, mai întâi am identificat problema lui Fănică, apoi am identificat datele obiective din text, în continuare, am formulat avantajele, după aceea, dezavantajele, iar în final, am formulat soluția.

Grupa 4. Fii tu personaj! Elevii se vor raporta critic critică la personaj și la relația dintre personaje, prin schimbarea perspectivei narative și prin schimbarea unor date din universul textului: bunica scrie mesaje, îi oferă soluții copilului. Elevii vor sesiza această schimbare de perspectivă și vor redacta mesajul, în forma dorită de ei: SMS, scrisoare etc.

REFLECTEZ

Elevii vor răspunde la întrebările date. În urma răspunsurilor oferite, profesorul va putea identifica dificultățile de comprehensiune și va putea iniția discuții cu caracter metacognitiv, de reflecție, de observare și de asumare a greșelilor într-un mod pozitiv.

Procesele metacognitive fac referire la cunoștințele pe care cititorul le posedă asupra actului lectural. În această etapă, elevul înțelege momentul în care a pierdut firul comprehensiunii, unde a fost nevoie de anumite strategii pentru a remedia problemele de înțelegere. Prin întrebările date se facilitează înțelegerea propriului mecanism de creare a sensului. Acest proces exprimă gradul de angajare a cititorului în procesul de căutare a modalităților propice de realizare a comprehensiunii și a deschiderii sale spre auto-evaluare, care îl va sprijini să-și modeleze receptarea în funcție de context și de intenția textului.

(Jocelyne Giasson, *La compréhension en lecture*, Bruxelles, De Boeck-Wesmael, 1990/2011)

LECȚIA 4 TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ (p. 29–30)

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii citesc replicile din ilustrație și observă că întrebarea băiatului adresată fetelor („Vreți să vă jucați cu noi?”) este reformulată în dialogul dintre cele două fete ilustrate în dreapta imaginii. Elevii vor observa asemănările și diferențele dintre întrebarea inițială și reformularea ei: sunt prezente aproape aceleași cuvinte; în plus apar cuvintele „ne-a întrebat” și „dacă”; în locul semnului întrebării din întrebarea inițială este punct.

EXPLOREZ

Profesorul îi împarte pe elevi în echipe și le oferă 3–4 minute timp de lucru. Ulterior, verifică răspunsurile:

a) F; b) A; c) A; d) F; e) F; f) A; g) F.

Profesorul poate discuta cu elevii nu doar soluțiile, ci și modul în care aceștia au ajuns la soluții.

Apoi profesorul explică diferența dintre vorbirea directă și vorbirea indirectă.

Vorbirea directă reprezintă reproducerea vorbelor unei persoane în felul în care aceasta le-a rostit; în schimb, vorbirea indirectă reprezintă relatarea vorbelor unei persoane, transpuse într-un alt context de comunicare.

De exemplu: În exercițiul de la această rubrică sunt ilustrate două contexte de comunicare: primul, în care bunica vorbește cu mama, al doilea, în care mama vorbește cu copilul. Replica bunicii din primul context este redată de mamă în al doilea context.

APROFUNDEZ

1 Elevii transformă vorbirea directă în vorbire indirectă:

Copilul îl întreabă pe tatăl său dacă îl va duce și pe el, iar tatăl îi răspunde că urmează să vadă/va vedea în funcție de ce spune și mama. Copilul, înviorat, afirmă că mama îl lasă, iar tatăl susține că aceasta îl lasă pentru că vrea să mai scape de el. Apoi continuă întrebându-l ce părere are bunica. Copilul susține că și bunica îl lasă și continuă zicând că aceasta l-a avertizat/i-a spus să aibă grijă să nu cadă din car când vor veni cu lemnele.

2 Elevii citesc cele două texte și rezolvă exercițiul. Răspunsuri corecte: **a) A; b) A; c) A; d) F; e) F.**

Profesorul explică modul de redactare a vorbirii indirecte și sintetizează, pe tablă, modificările posibile, conform casetei **Strategii de redactare** din manual, de la p. 30, reprodușă și alături.

3 Elevii lucrează în grupe. Au la dispoziție 7–10 minute. Vor prezenta dialogul (sub forma unui joc de rol) și îl vor reda ulterior în vorbire indirectă (sub forma unei relatări). Profesorul va oferi feedback și va nota pe tablă modificările la care elevii au întâmpinat dificultăți, având drept reper caseta de la p. 30, reprodușă alăturat.

STRATEGII DE REDACTARE

Pentru a relata spusele cuiva, vorbirea directă este transformată în vorbire indirectă prin câteva modificări ale formei de exprimare:

- se elimină liniile de dialog;
- replicile sunt redactate prin folosirea verbelor de declarație, care exprimă acțiunea de „a spune” (*a spune, a întreba, a răspunde, a aproba, a exclama* etc.), urmate de cuvinte de legătură (*că, să, dacă, unde, când, cum, care, cine, ce* etc.);
- verbele și pronumele de persoana I și a II-a se trec la persoana a III-a;
- se elimină formulele de adresare directă;
- se elimină exclamațiile;
- modul imperativ este transformat în modul conjunctiv;
- cuvintele care indică timpul și locul se modifică astfel: *aici* → *acolo*; *acum/în acest moment* → *atunci/în acel moment*; *ieri* → *cu o zi în urmă*; *săptămâna aceasta* → *săptămâna aceea* etc.

REFLECTEZ

Exercițiul are o intenție ludică. Elevii vor sesiza că transpunerea vorbelor cuiva într-un alt context de comunicare poate varia de la redarea fidelă până la modificarea mesajului.

LECȚIA 5 REZUMATUL (p. 31–33)

DIN EXPERIENȚA MEA

Clasa va fi organizată în grupe de 4–6 elevi.

În cazul în care elevii nu cunosc niciun film, profesorul le poate propune spre vizionare, în clasă sau acasă, filmul *Matilda* sau poate folosi manualul digital pentru a urmări prezentarea romanului cu același nume. Elevii vor redacta prezentarea filmului în 50 de cuvinte, apoi o vor rescrie în 30 și ulterior în 15. Aceștia vor citi răspunsul în clasă și vor preciza oral modul în care au reușit să „comprime” textul. Elevii observă că s-au eliminat informațiile de detaliu, că s-a insistat pe ideile esențiale, că s-au eliminat secvențele descriptive, iar enunțurile care conțin detalii au fost reformulate. Dacă elevii nu reușesc pe cont propriu, profesorul poate oferi un exemplu de „contragere” a textului.

Tehnica presupune sinteza treptată a textului: în 50 de cuvinte sau mai puțin; apoi în 30 de cuvinte. Ulterior se solicită rezumarea în 15 cuvinte.

Profesorul le explică elevilor cum se realizează corect un rezumat, definește rezumatul și accentuează regulile: eliminarea informațiilor secundare, eliminarea informațiilor redundante, înlocuirea unei liste de

UNITATEA 1 – FAMILIA

elemente printr-un termen global, înlocuirea unei liste de acțiuni printr-un termen general, alegerea frazei care conține ideea principală, construirea unei fraze, dacă nu există una, care să conțină ideea principală. Se poate utiliza informația din caseta de mai jos.

STRATEGII DE REDACTARE

Rezumatul unui text se realizează prin reformularea succintă, cu propriile cuvinte, a ideilor importante. În realizarea rezumatului se țin cont de următoarele reguli:

- utilizarea verbelor la prezent sau la perfect compus;
- utilizarea verbelor la persoana a III-a;
- înlocuirea enumerațiilor printr-un cuvânt generic;
- înlocuirea termenilor particulari printr-un termen supraordonat;
- transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- transformarea persoanelor pronomelor (persoana I devine persoana a III-a: *eu* → *el*; *noi* → *ei*; *a mea* → *a sa*);
- transformarea unor cuvinte (*acestea* → *acelea*);
- transformarea indicilor temporali și spațiali (*aici* → *acolo*; *mâine* → *a doua zi*);
- eliminarea detaliilor;
- înlocuirea elementelor de stil specifice autorului cu termeni din limba română standard.

EXPLOREZ

Elevii rezolvă exercițiul sub îndrumarea profesorului: A – 1 – f); B – 2 – c); C – 3 – d); D – 4 – e); E – 5 – a); F – 6 – b). Exercițiul are și o variantă pe suport digital.

APROFUNDEZ

1 a) Elevii citesc textul și realizează, în caiet, tabelul. Ideile principale și secundare sunt formulate cu sprijinul profesorului prin tehnica modelării: profesorul va arăta cum extrage el însuși ideile principale/secundare folosind protocolul vorbirii cu voce tare: „Mai întâi citesc paragraful... Apoi mă întreb *Care este informația cea mai importantă din paragraf?* Așa identific ideea principală. Apoi mă întreb *Ce alte informații referitoare la ideea principală conține fragmentul?* Așa identific ideea secundară.” La nevoie, elevii vor citi de mai multe ori secvențele de text.

Sugestii de răspuns:

Secvența	Ideea principală	Ideile secundare
1	<i>Copiii citesc în foisor.</i>	E vară și foarte cald. Copiii citesc sub un pom și evadează în lumile din carte.
2	<i>Nel e entuziasmat de cartea lui.</i>	Copiii citesc de două zile. Nel îi întrerupe pe ceilalți pentru a lăuda cartea pe care o citește. Nel consideră că volumul lui este superior cărților lui Dickens.
3	<i>Nel termină în extaz lectura cărții.</i>	Andi și Pia îi cer lui Nel să înceteze să-i deranjeze. Nel e surprins de finalul cărții și, de furie, îi lovește pe ceilalți doi cu cartea peste spate. Nel vrea să mai citească volume scrise de același autor.
4	<i>Copiii nu știu numele autorului cărții citite de Nel, deoarece cartea nu are coperte.</i>	Andi și Pia sunt absorbiți de acțiunea din cărțile lor. Nel le spune că a lăsat coperta în bibliotecă, deoarece mama consideră cartea nepotrivită pentru vârsta lor. Andi ia cartea din mâinile lui Nel.
5	<i>Andi și Pia cred că Nel i-a păcălit, iar Andi îl provoacă la o trântă.</i>	Andi și Pia răsfoiesc cartea și dau peste replici plictisitoare. Copiii nu înțeleg din ce motiv Nel este entuziasmat de carte. Andi îl provoacă pe Nel la o bătaie sub nuc, crezând că îi minte ca și altă dată.

- b) Sunt formulate etapele acțiunii și se realizează în caiet schema, urmând alegerea conectorilor potriviți pentru a marca succesiunea logică a acțiunilor.

Profesorul le explică elevilor că succesiunea logică a acțiunilor într-un rezumat poate fi marcată prin următorii conectori: *la început, după aceea, ulterior, mai târziu, mai apoi, în final* etc.

- c) Elevii realizează o primă formă a rezumatului.

2 Elevii verifică corectitudinea realizării rezumatului pe baza criteriilor menționate în manual, la p. 33 (a se vedea **Anexa 1**, de la finalul ghidului).

3 Elevii rescriu rezumatul, revizuit.

De exemplu: Într-o zi caniculară de vară, copiii Pia, Andi și Nel citesc în foisor. Nel îi întrerupe pe ceilalți pentru a lăuda cartea pe care o citește. Apoi termină lectura în extaz și își dorește să citească și alte cărți de același autor, al cărui nume nu-l cunoaște, deoarece coperta cărții a rămas în bibliotecă. Pia și Andi răsfoiesc cartea, dar nu li se pare deloc interesantă și cred că Nel i-a păcălit. În final Andi îl provoacă pe Nel la trântă.

4 Elevii discută despre modul în care se modifică textul în funcție de scopul comunicării. După răspunsurile oferite, profesorul accentuează importanța alegerii unui scop în procesul de redactare.

- a) Dacă rezumatul ar fi prezentat într-o librărie, accentul ar cădea pe activitatea de lectură,

pe interesul copiilor pentru lectură, pe absența numelui autorului, pe reacția diferită a copiilor în fața aceluiași text.

- b) Dacă rezumatul ar fi prezentat în bibliotecă, la un cerc de lectură, accentul ar putea cădea pe comportamentul de cititor al copiilor (care implică și conflicte, și trântă) și pe reacțiile diferite ale cititorilor în fața aceluiași text, pe lecturile specifice unei vârste, pe interdicția lecturii unor cărți etc.

- c) Dacă rezumatul ar fi prezentat la zilele lecturii din săptămâna *Școala altfel*, accentul ar cădea pe un alt fel de lectură, în foisor, la umbră, ca activitate peste vară etc.

- d) Dacă rezumatul ar fi prezentat la un concurs de lectură pe blog, accentul ar putea cădea pe aspectele inedite ale textului: copiii citesc cu pasiune, au interdicția de lectură, se provoacă unii pe alții la lectură, la trântă etc.

REFLECTEZ

Această etapă a lecției are caracter metacognitiv, având drept scop exersarea unor strategii de învățare eficiente. În acest sens, elevii vor reflecta asupra contextelor diverse în care recurg la rezumat. Exercițiul le propune elevilor să aleagă un context de comunicare – dintre cele date – și să motiveze nevoia de a utiliza rezumatul.

De exemplu: Când prezint subiectul unui film, mă bazez pe rezumat pentru a surprinde ideile și personajele principale și pentru a-i informa pe ceilalți despre ceea ce am reținut din film.

LECȚIA 6 DICȚIA (p. 34–35)

DIN EXPERIENȚA MEA

Pentru început, elevii vor sesiza că dicția (modul în care este rostit mesajul) influențează modul în care este receptat mesajul. De asemenea, vor observa că elementele paraverbale influențează calitatea discursului. Elevii vor audia din manualul digital secvența care redă textul următor în două moduri diferite:

„Hugo”, filmul lui Martin Scorsese, este despre familie. În prim-plan este un orfan în vârstă de 12 ani, care trăiește în zidurile gării din Paris și are grijă de ceasurile mecanice ale acesteia. Una dintre cele mai valoroase posesiuni ale lui Hugo este un om mecanic stricat, un dispozitiv cu înfățișarea unui bărbat cu un creion în mână, parcă pregătit să livreze un mesaj de o colosală importanță. Hugo este convins că, dacă va repara omul mecanic, acesta își va putea scrie mesajul. Pentru a reuși reparația, băiatul fură bucăți de jucării dintr-un magazin, iar aventurile sale ieșite din comun, petrecute la începutul secolului trecut, se vor mai învârti în jurul unui carnet dispărut, al unui desen extrem de familiar și al magiei filmelor mute. Acest film e pentru toată familia, are aventură, nostalgie, umanitate și problematizează relațiile din familie și relația dintre carte și film, la baza sa stând o poveste scrisă de Brian Selznick.

UNITATEA 1 – FAMILIA

După audierea secvenței, elevii vor completa în caiet organizatorul grafic de la p. 34. Oferim aici un exemplu de rezolvare.

Textul 1	Pronunție neclară Ritmul vocii este alert, inegal Respirația este inegală pe parcursul rostirii textului Tonul vocii nu este în concordanță cu mesajul
-----------------	---

Textul 2	Pronunție clară Ritmul vocii este egal Respirația este egală pe parcursul rostirii textului Tonul vocii este în concordanță sau nu cu mesajul
-----------------	--

EXPLOREZ

Profesorul le va propune elevilor exercițiul și îi va provoca să citească textul cu o atitudine optimistă, având un ritm rapid, apoi cu o atitudine agresivă, în care cuvintele sunt citite cu o pronunție dură a consoanelor, iar în final, cu o atitudine prietenoasă, cu vocalele pronunțate deschis. În fragmentul dat se repetă, în mod evident, sunetul „r”. Elevii vor nota, cu ajutorul profesorului, mai întâi trăsăturile rostirii în funcție de atitudine și apoi efectul pe care îl are dicția asupra receptorului: de a oferi un mesaj clar, de a fi auzite și înțelese cuvintele etc.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor citi cuvintele și profesorul le va oferi soluții și explicații, dacă e cazul, pentru a disocia între [cs] și [gz]. Se pot realiza în caiet două coloane care să cuprindă aceste cuvinte. Este recomandată utilizarea DOOM³.

De exemplu:

X = [cs]	X = [gz]
box	auxiliar
complex	elixir
fix	exact
index	exaltat
lux	examen
toxic	a exaspera
taxă	exemplu
xerox	exercita
Felix	exercițiu
axă	a exemplifica
Alexandru	a exersa

2 Elevii vor citi enunțurile și, cel mai probabil, vor avea dificultăți în rostirea anumitor succesiuni de sunete. Elevii vor conștientiza dificultatea de a rosti

aceste succesiuni de sunete. Iar profesorul le va spune că aceste dificultăți sunt firești (fără să teoretizeze fenomenul de coarticulare). Exercițiul are și caracter ludic.

3 Elevii vor citi, cu dicție, fragmentul propus. Profesorul le poate atrage atenția asupra definiției dicției, discutate anterior. A se vedea caseta **Strategii de comunicare orală** de la p. 34.

4 Elevii vor avea la dispoziție opt minute pentru a realiza prezentarea filmului, iar apoi, timp de două minute, îl vor pregăti pe coechipierul desemnat să citească în fața colegilor, având în vedere trăsăturile dicției. Știrea va avea un caracter informativ și va conține rezumatul/prezentarea succintă a filmului.

Dacă elevii nu cunosc filme, profesorul le poate propune fie să vizioneze împreună un film, fie să facă trimitere la ecranizarea romanului *Matilda*, care a fost prezentat pe suport digital la începutul lecției anterioare.

Elevii desemnați vor veni pe rând în față și vor rosti știrea cu dicția potrivită, iar ceilalți vor completa grila de evaluare de la p. 35 din manual (a se vedea **Anexa 2**, de la finalul ghidului).

REFLECTEZ

1 Elevii vor observa că dicția este necesară în diverse contexte din spațiul public, în care este important ca interlocutorul să recepteze corect mesajul.

2 **Posibile răspunsuri:** Prima dată voi rosti lent toate sunetele unui cuvânt, apoi voi crește ritmul, voi pronunța mai accentuat sunetele de la finalul cuvintelor, voi fi atent când respir în timpul rostirii, îmi voi

încălzi buzele pentru a pronunța corect sunetele (de exemplu: *ba, be, bi, bo, bu, bă, bî* etc.), voi citi mai des cu voce tare, voi asculta audiobookuri pentru a auzi cum citesc expresiv cititorii profesioniști etc. În cazul în care elevii nu formulează răspunsuri sau acestea nu sunt pertinente, profesorul le poate vorbi despre anumite variante de îmbunătățire a dicției (precum cele enumerate mai sus).

LECȚIA 7 DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE (p. 36–37)

DIN EXPERIENȚA MEA

Începutul lecției are un caracter ludic și urmărește exersarea competenței lingvistice pe baza informațiilor pe care elevul le deține deja. Răspunsul așteptat este: *Familia, ca ramurile unui copac, crește în multe direcții, dar rădăcinile sunt tot acolo!*

După descoperirea mesajului, profesorul va discuta cu elevii răspunsurile la întrebări, pentru ca apoi să le reamintească tipurile de sunete din limba română: vocale, semivocale și consoane.

EXPLOREZ

Clasa este organizată în grupe de 4–6 elevi și se începe rezolvarea exercițiului. În principiu, rezolvarea nu va ridica dificultăți, deoarece se bazează pe intuiția lingvistică a elevilor (de vorbitori nativi), care îi face să folosească principiul fonetic de despărțire (despărțirea după pronunțare).

Grupă	Cuvinte	Despărțire în silabe	Regulă
1	rude, mamă, tată, noră, frate, bunic, nepot, mătușă	ru-de, ma-mă, ta-tă, no-ră, fra-te, bu-nic, ne-pot, mă-tu-șă	V-CV
2	cumnat, confort, respect, plimbări, activ, înger, artist	cum-nat, con-fort, reș-pect, plim-bări, ac-tiv, în-ger, ar-tist	VC-CV
3	mândru, cinste, vârstă, aspru, filtru, contra, monstru	mân-dru, cin-ste, vâr-stă, as-pru, fil-tru, con-tra, mon-stru	VC-CCV VC-CCCV
4	fiul, poet, leul, croat, aur, real, știind, aer	fi-ul, po-et, le-ul, cro-at, a-ur, re-al, ști-ind, a-er	V-V

Profesorul le va explica elevilor regulile de despărțire în silabe, utilizând informațiile de la rubrica **Elemente-cheie**, de la p. 36, reprodusă mai jos. Este important ca profesorul să se asigure că elevii au înțeles regulile de bază.

ELEMENTE-CHEIE

Silaba este sunetul (obligatoriu vocală) sau grupul de sunete (care conține obligatoriu o vocală) rostit printr-un singur efort respirator.

Regulile de despărțire în silabe respectă principiul fonetic.

Regulile de despărțire în silabe (unde **V** – vocală, **s** – semivocală, **C** – consoană) sunt:

- O consoană între două vocale trece în silaba următoare (VCV → V-CV): *ca-să, ma-mă, mă-gar* etc.
- Două consoane între două vocale se despart între ele (V(s)CCV → VC-CV): *car-te, cal-cul* etc.
Excepție: Dacă prima consoană este „b”, „c”, „d”, „f”, „g”, „h”, „p”, „t”, „v”, iar a doua este „l” sau „r”, consoanele nu se despart, trec amândouă în silaba următoare: *ca-blu, co-dru* etc.
- Dar:** *mij-loc, om-le-tă, bur-lac* etc.
- Trei sau patru consoane se despart după prima consoană (V(s)CCC(C)V → C-CC): *mais-tru, îm-pri-e-te-nit* etc.
Excepție: Grupurile „lpt”, „mpt”, „mpt”, „ncs”, „ncș”, „nct”, „ncț”, „ndv”, „rct”, „rtf”, „stm” se despart după a doua consoană: *sculp-tor, somp-tu-os, re-demp-ți-u-ne, scon-c-sul, sfinc-șii, punc-tu-al, func-ți-e, send-viș, arc-tic, jert-fă, ast-mul*.
Excepție: Succesiunile de patru consoane „rstn”, „rstv” se despart după a treia consoană: *vâr-st-nic*.
- Cinci consoane se despart după primele două consoane (V(s)CCCCV → CC-CCC): *opt-spre-ze-ce, port-schi* etc.
- Două vocale alăturate se despart (VV → V-V): *e-o-li-an, ca-i-să, fi-ord, fa-mi-li-a* etc.

APROFUNDEZ

Această etapă urmărește aplicarea regulilor de despărțire în silabe.

1 a) – 4; b) – 3; c) – 1; d) – 2.

Exercițiul are și o variantă pe suport digital.

2 Elevii vor preciza ce regulă a despărțirii în silabe s-a aplicat în cazul fiecărui cuvânt:

- po-len → **regula 1** (V-CV); • râ-ul → **regula 5** (V-V);
- cas-tru → **regula 3** (VC-CCV); • fol-clor → **regula 3** (VC-CCV); • ac-tiv → **regula 2** (VC-CV); • fi-or → **regula 5** (V-V).

3 Elevii vor despărți în silabe cuvintele și vor menționa două excepții de la regulile de despărțire în silabe, urmărindu-se, astfel, fixarea regulilor prezentate anterior:

- jertfă → jert-fă, **excepție de la regula 3**; • litru → li-tru, **excepție de la regula 2**; • sculptură → sculp-tu-ră, **excepție de la regula 3**; • punctuație → punc-tu-a-ți-e, **excepție de la regula 3**; • arctic → arc-tic, **excepție de la regula 3**; • atlas → a-tlas, **excepție de la regula 2**;
- cifru → ci-fru, **excepție de la regula 2**; • somptuos → somp-tu-os, **excepție de la regula 3**; • bibliotecă → bi-bli-o-te-că, **regula 5, excepție de la regula 2**; • geografie → ge-o-gra-fi-e, **excepție de la regula 2**.

4 Elevii vor transcrie, în caiet, varianta corectă pentru despărțirea în silabe a cuvintelor:

- a)** fii-că; **b)** fe-bru-a-ri-e; **c)** o-biect; **d)** fa-mi-li-a-ri-ta-te; **e)** pi-e-ton; **f)** ex-ploa-ta-re; **g)** să-pu-ni-e-ră; **h)** vi-o-i-ciu-ne; **i)** croa-zi-e-ră; **j)** i-me-di-at.

5 Elevii vor citi textul extras din jurnalul unui elev și vor explica de ce nu e corectă despărțirea cuvintelor la capătul rândului. Profesorul le explică sau le cere să citească rubrica **Strategii de redactare** alăturată exercițiului (p. 37), în care sunt precizate regulile de despărțire a cuvintelor la capătul rândului.

- Substantivul „Agârbiceanu” nu se desparte la capăt de rând, fiind un nume propriu.
- Grupurile ortografice scrise cu cratimă nu se despart la capăt de rând, așadar nici structura „și-a”.
- Nu se recomandă despărțirea la sfârșit de rând prin trecerea pe cel următor a unei silabe formate dintr-o singură vocală, deoarece o astfel de despărțire nu are rost, neeconomisindu-se spațiu.
- Nu se despart la capăt de rând numeralele ordinale scrise cu cifre și litere (a / VI-a).

Pentru informații, profesorul poate recurge la *DOOM*³, p. 150–151.

6 Exercițiul reproduce un context de viață real, în care elevul întâlnește un document (o partitură) în care cuvintele sunt despărțite în silabe. În felul acesta, va conștientiza, într-un alt mod decât până acum, utilitatea despărțirii în silabe. Elevii vor citi versurile după modelul dat.

REFLECTEZ

Elevii vor alege una dintre soluțiile propuse și își vor justifica opțiunea. Profesorul poate discuta avantajele și dezavantajele fiecărei opțiuni. În încheiere, va sublinia importanța pe care o are consultarea *DOOM*-ului.

LECȚIA 8

STRUCTURA FONOLOGICĂ A CUVINTELOR: DIFTONG, TRIFTONG, HIAT (p. 38–39)

DIN EXPERIENȚA MEA

Primul exercițiu are un caracter ludic, dinamic și valorifică exemple din realitatea imediată a elevilor. Scopul activității este familiarizarea elevilor cu noțiunile de sunete și de grupuri de sunete. Elevii intuiesc modul de grupare a sunetelor. Elevii vor lucra în grupe de 4–6 elevi și vor rezolva exercițiul, identificând răspunsurile la ghicitori și la cele două întrebări.

- A.**
- Cine te îngână și nu te superi? **Răspuns:** E-CO-UL
  - Ce nu poți cântări? **Răspuns:** MIN-TEA
  - Ce urcă, o ia la stânga, la dreapta, coboară, dar nu se mișcă niciodată? **Răspuns:** ȘO-SEA-UA
  - Rămurea cu clopoței / Hai, ghiciți numele ei!
Răspuns: LĂ-CRĂ-MIOA-RA

- B.**
- Grupurile menționate conțin vocale și semivocale.
  - Grupurile formate din vocale și semivocale „ea”, „ua”, „ioa” se pronunță în aceeași silabă, iar vocalele „o” și „u” se pronunță în silabe diferite.

Profesorul le explică elevilor grupurile de sunete, urmând informațiile din caseta **Elemente-cheie**, de la p. 38. Profesorul le poate oferi elevilor și alte exemple.

EXPLOREZ

Profesorul îndrumă elevii în rezolvarea exercițiilor și intervine cu explicații suplimentare. Le recomandă elevilor să despartă în silabe cuvintele înainte de a stabili felul în care se grupează sunetele, adică să aibă încredere în „urechea” lor de vorbitori nativi, în intuiția lor fonetică.

1 • pu-**teau** → triftongul „eau”; • cro-**iau** → triftongul „iau”; • le-**oai**-că → triftongul „oai”; • dă-ru-**iai** → triftongul „iai”; • leoar-că → triftongul „ea”.

2 • fa-mi-**li-a** → vocalele în hiat sunt [i] și [a]; • e-**go**-ism → vocalele în hiat sunt [o] și [i]; • al-**tru**-ism → vocalele în hiat sunt [u] și [i].

3 Cuvintele care conțin diftongi sunt: **du-lău**; **vo-uă**; **ro-iul**; **(i)es-te**; **(i)el**; **cer-cei**; **ceai-nic**.

Observații! • În cuvintele „este” și „el”, „e” se pronunță [ie], de aceea există un diftong.

• În cuvântul „cercei”, în silaba „cei”, [e] este vocală (deoarece pe ea cade accentul), iar [i] este semivocală.

• În cuvântul „ceainic”, [e] are valoare fonetică zero și nu formează un triftong cu sunetele imediat următoare.

• În cuvântul „ro-iul”, [o] este vocală și [i] este semivocală, acestea nu sunt în poziția de hiat.

Cuvântul care conține triftong este „ei”, fiindcă se pronunță [iei].

Cuvântul „specialist” se desparte corect în silabe „spe-ci-a-list”, astfel conține un hiat.

Atenție! • Cuvintele „chiar”, „cheamă” și „ceas” nu conțin diftongi, fiindcă [i], respectiv [e] au valoare fonetică zero, fiind urmate de vocala [a] în silaba în care apar.

Referitor la corespondența literă-sunet, profesorul poate consulta tabelul 2 din DOOM³, intitulat *Valorile literelor și ale combinațiilor de litere* (p. 46–51).

4 Diftongi: **piatră**, **vulpea**, **cuie**, **voios**, **lămâi**, **două**, **cadou**, **ziua**, **iute** etc.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor rescrie, în caiet, enunțurile date, alegând forma corectă.

a) Pe *aleea* aceea cu nuci stau părinții mei.

b) Bunicul meu este *sălăjean*.

c) Fratele meu *crează* niște *poezii* originale.

d) *Greșeala* mamei este că-și protejează prea mult copiii.

e) *Ideea* tatălui meu de a ne învăța șah mi s-a părut genială.

f) După un efort *asiduu*, copilul a reușit să termine de citit cartea.

g) Bunica mea este o ființă *afectuoasă*.

h) Verișorul meu este un băiat *conștiincios*.

2 **A.** c); **B.** d); **C.** b); **D.** c). Exercițiul are și variantă pe suport digital, acesta regăsindu-se în secțiunea **Anexe**, de la finalul ghidului.

AUTOEVALUARE

Elevii vor completa fișa de autoevaluare și vor discuta cu profesorul situațiile la care au răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”. Se pot identifica prin această fișă eventualele dificultăți în asimilarea noțiunilor de fonetică.

LECȚIA 9

LIMBA ROMÂNĂ ÎN EUROPA (p. 40)

DIN EXPERIENȚA MEA

Exercițiul presupune lectura hărții, care cuprinde cuvinte cu aceeași etimologie. Elevii vor identifica următoarele cuvinte asemănătoare: • familie, famille, familia, família, famiglia; • a admira, admirar, admirer, ammirare; • atenție, atenció, attention, attenzione, atenção, atención; • figură, figura, figure; • impresie, impressió; • mamă, maman, mamma, mater, mamăe; • frate, frère, fratello, frater; • bun, bien, bene, boa, bueno.

Elevii vor observa că aceste cuvinte sunt formate din aproape aceleași sunete și au același sens. Profesorul le explică elevilor că există limbi înrudite care alcătuiesc o familie de limbi. Româna face parte din familia limbilor romanice, care au, toate, origine latină.

EXPLOREZ

Profesorul poate începe rezolvarea cu întrebarea: *Cine vorbește limba română?* După ce ascultă răspunsurile elevilor, profesorul le propune acestora exercițiul din manual.

Oferim aici câteva posibile răspunsuri:

- Ionel Ionescu are limba română ca limbă maternă.
- Stéphanie Arturo este studentă și învață limba română ca limbă străină în cadrul cursurilor de cultură și civilizație română.
- John Smith este londonez și limba română e limbă străină pentru el, dar, venind de mai multe ori în România, e posibil să fi învățat anumite cuvinte și replici, poate avea chiar un nivel minimal de conversație.
- Giulia Popescu a emigrat din România, limba română e limbă maternă pentru ea, dar vorbește limba doar în mediul familial.
- Costel Marinescu a emigrat din România, limba română e limba lui maternă, lucrează la brutărie în Madrid, deci poate că vorbește limba română cu alți emigranți români, cu familia sa, când își sună cunoștințele sau rudele.
- Carlos Nadal este spaniol și a studiat limbi române; el vorbește limba română ca limbă străină și o predă altor studenți, având un nivel de limbă ridicat.

APROFUNDEZ

Elevii citesc informațiile transpuse într-un text discontinuu. Tabelul conține informații despre familia limbilor romanice, despre statutul de limbă oficială al limbii române, despre teritoriile în care se vorbește limba română, dincolo de granițele țării, despre numărul de vorbitori de limba română, despre ziua în care este serbată limba română. După lectura atentă a tabelului, elevii răspund la întrebări.

- Limba română este limbă oficială în România, Republica Moldova și provincia Voivodina.
- Limbile care fac parte din familia limbilor romanice sunt: româna, italiana, spaniola, catalana, portugheza, franceza, retoromana, provensala, sarda, dalmata.
- Există comunități care vorbesc limba română în Ucraina, la Cernăuți, sau în Ungaria, la Gyula.
- Limba română este limbă maternă pentru 24 de milioane de oameni.

REFLECTEZ

În final, elevilor li se propune un exercițiu de reflecție axat pe conștientizarea relației lor cu limba română: redactarea unei pagini de jurnal, în care să răspundă la cele cinci întrebări directe, formulate în manual. Profesorul le va oferi feedback elevilor și va sublinia că este important să reflectăm la relația pe care o avem cu limba pe care o vorbim. (Profesorul le va putea arăta elevilor că de la întrebarea *De la cine ai învățat primele cuvinte?* se pot formula alte întrebări complementare: *Care au fost cuvintele? Cum le-ai învățat? Cum învață alți copii mici primele cuvinte? Copilul învață cuvintele în mod natural sau prin repetare?* etc.)

LECȚIA 10

CUVÂNTUL ȘI ROLUL CONTEXTULUI ÎN CREAREA SENSULUI (p. 41–42)

DIN EXPERIENȚA MEA

Posibile răspunsuri:

În ambele imagini, cuvintele „inimă” și „spațiu” sunt folosite cu două sensuri și se creează astfel un joc de cuvinte. În prima imagine, cuvântul „inimă” este folosit atât cu sensul său obișnuit (inimă = cord), cât și cu sens neobișnuit (inimă = suflet). În a doua imagine, cuvântul „spațiu” înseamnă, pe de o parte, „întindere nemărginită care cuprinde corpurile cerești; văzduh; porțiune din atmosferă; întinderea, locul care ne înconjoară; spațiu cosmic = întindere nemărginită situată dincolo de atmosfera Pământului”; pe de altă parte, are sensul de „loc, suprafață, întindere limitată”.

Profesorul le explică elevilor cum se modifică sensul în funcție de context. Poate recurge la caseta

Elemente-cheie de la p. 41 din manual, reprodusă la pagina următoare.

ELEMENTE-CHEIE

În funcție de contextul în care apar, cuvintele pot avea sensuri diferite.

Cuvintele pot fi utilizate cu **sens propriu**, adică sens obișnuit, cel cunoscut de toți vorbitorii, corespunzător unui aspect din realitate.

Sensul propriu, la rândul său, poate fi:

- **de bază** → sensul cel mai des folosit în comunicare, primul sens dat în *Dicționarul explicativ al limbii române*;
- **secundar** → sensul creat pe baza unei analogii, a unei asemănări cu obiectul denumit de sensul de bază.

Sensul figurat este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit cu valoare expresivă, care trezește în mintea vorbitorului altă imagine decât cea cunoscută.

EXPLOREZ

- 1 Copiii vor citi enunțurile și vor observa că în fiecare apare cuvântul „aripă”.
- 2 a) – 2; b) – 1; c) – 3.
- 3 Elevii vor sesiza că au asociat imaginile cu sensurile cuvintelor în funcție de contextul în care acestea apar. Profesorul va insista asupra rolului definitoriu pe care îl are contextul în stabilirea sensului unui cuvânt.
- 4 Cuvântul „aripă” este utilizat cu sens neobișnuit în ultimul enunț, unde are sens figurat. (*Andreea se ascunde mereu sub aripa binevoitoare a bunicii.*)

APROFUNDEZ

- 1 B. a); C. d).
- 2 a) – 2; b) – 3; c) – 1; d) – 4; e) – 5; f) – 6; g) – 7; h) – 9; i) – 8.
Exercițiul are și variantă pe suport digital.
- 3 De exemplu: • De ce ai rupt brațul fotoliului? → sens propriu secundar
• Nu fi ca vipera de Maria! / Nu ne otrăvi sufletul ca vipera de Maria! → sens figurat
- 4 Copiii vor fi încurajați să-și folosească imaginația în redactarea textului. După ce au scris textul, îl vor citi cu voce tare. Profesorul le va cere celorlalți elevi (care ascultă textul citit de un coleg) să fie atenți la modul în care a fost construit sensul figurat.
- 5 De exemplu: Mamă, tu ești o perlă pe care o port mereu în sufletul meu ca pe o comoară!
- 6 Profesorul le propune elevilor să scrie un text de 50–80 de cuvinte despre sentimentele dintre membrii familiei, utilizând două cuvinte cu sens figurat și două cu sens propriu secundar. Acest exercițiu urmărește conexiunea dintre tema abordată în cadrul lecțiilor de literatură, familia, și cunoștințele legate de sensul cuvintelor.

REFLECTEZ

Elevii vor intui că lumea lipsită de sensul figurat al cuvintelor este fără expresivitate, fără nuanțe, fără emoții, fără culori, este o lume ștearsă, banală, monotonă etc.

INVESTIGAȚIA este o metodă de explorare a realității, pentru a găsi răspunsuri la diverse întrebări. În școală, este realizată de elevi, sub îndrumarea profesorului. Investigația de grup implică, printre altele, patru aspecte:

- investigarea (surselor/datelor);
- interacțiunea (între membrii echipei ca atare și între membrii echipei și persoane care pot oferi informații referitoare la problemă);
- interpretarea datelor obținute;
- motivația intrinsecă.

Profesorul prezintă o problemă care are mai multe soluții/răspunsuri/variante de răspuns. Elevii se documentează din surse diverse, recomandate de profesor, și identifică informațiile de care au nevoie pentru rezolvarea problemei. Apoi fiecare grupă analizează și interpretează datele obținute și formulează un răspuns/o soluție care va fi prezentat(ă) în clasă. Prezentarea poate fi însoțită de autoevaluarea activității grupei/membrilor grupei și de evaluarea prezentărilor realizate de celelalte grupe. Angajarea elevilor în acest tip de activități depinde de motivația lor intrinsecă, de aceea investigațiile reușite sunt mai ales acelea care propun teme de interes pentru elevi și le oferă acestora contextul potrivit pentru explorarea acestor teme.

1. Omonimele

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii lucrează în echipe și apoi discută cu profesorul. Răspunsurile vor viza următoarele aspecte: a), b), c), d), e). Fiecare copil desenează o altă imagine, întrucât aceste cuvinte au mai multe sensuri, iar copiii se gândesc fiecare la un alt sens. Ilustrațiile reprezintă grafic sensurile diferite ale acestor cuvinte.

Cuvintele date au aceeași formă (se scriu la fel), însă sensul lor e total diferit. Unele cuvinte au aceeași formă și la plural (lac¹ – lacuri, lac² – lacuri; liliac¹ – liliaci, liliac² – liliaci), iar altele au formă diferită: răs¹ (acțiune) – răsuri; răs² (animal) – râși.

Alte cuvinte care au aceeași formă și sensuri diferite sunt: șiret, lamă, somn etc.

ELEMENTE-CHEIE

Omonimele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar înțeles total diferit.

În dicționar, omonimele sunt incluse în rubrici diferite, fiecare intrare fiind semnalată prin indice numeric diferențiat (1, 2, 3 etc).

Omonimele sunt:

- **lexicale** – cele care aparțin aceleiași părți de vorbire; acestea, la rândul lor, pot fi:
  - ▶ **totale** – cele care sunt identice la toate formele pe care le au în vorbire (Elevul s-a așezat în **bancă**. → Elevii s-au așezat în **bănci**.; Banii au fost depuși în **bancă**. → Banii au fost depuși în **bănci**.);
  - ▶ **parțiale** – cele care nu au forme identice (**Cornul** face niște fructe delicioase. → **Cornii** fac niște fructe delicioase.; **Cornul** cu mac e gustos. → **Cornurile** cu mac sunt gustoase.).
- **lexico-gramaticale** – cele care aparțin unor părți de vorbire diferite; de exemplu, cuvântul „mare”, care poate fi adjectiv și substantiv (Ana are o familie **mare**. → Anul acesta vom merge la **mare** în concediu.).
- **gramaticale** – cele care au valori gramaticale diferite în cadrul unei paradigme (serie de forme ale unui cuvânt); de exemplu, verbul „a învăța” are forma „învăță” în trei contexte: (el) **învăță** (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr singular), (ei) **învăță** (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr plural) și „învăță!” (imperativ, persoana a II-a, număr singular).

Cuvintele care intră într-o relație de omonimie se scriu și se pronunță la fel.

Omgrafele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar se pronunță diferit (umbrele/umbre).

Omfonele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit (pronumele personal „ea” și verbul „ia”).

EXPLOREZ

Elevii vor completa enunțurile cu cuvintele din listă.

a) Tatălui meu îi place să joace <i>golf</i> .	e) Iarna, copiii se dau cu <i>bobul</i> .
b) Tata a pescuit un <i>lin</i> .	f) În mâncare nu am găsit nici măcar un <i>bob</i> de fasole.
c) Vocea lui are un <i>timbru</i> plăcut.	g) Scrisoarea nu se expediază fără <i>timbru</i> .
d) Marea forma la țarm un <i>golf</i> .	h) Afară bate un vânt <i>lin</i> .

APROFUNDEZ

- 1 Elevii vor alcătui enunțuri cu omonimele cuvintelor subliniate.

a) Vocea mamei are un <i>timbru</i> plăcut.	d) Maria <i>duce</i> în spate un ghiozdan plin cu cărți.
b) La matematică am calculat <i>aria</i> cercului.	e) Până la destinație mai avem de parcurs o <i>milă</i> .
c) Nu știu <i>unde</i> s-a ascuns câinele.	
- 2 A. a); B. a); C. a); D. a). Exercițiul are și variantă pe suport digital.

3 Elevii vor oferi formele de plural ale cuvintelor date și vor alcătui enunțuri cu acestea.

- bandă¹ = bande
Ieri, poliția a prins două *bande* de hoți.
- bandă² = benzi
Îmi plac *benzile* desenate.
- elan¹ = elanuri
Elanurile artistice ale tinerei au condus-o spre o carieră de succes. / *Elanurile* galeriei au fost pulberate de golul echipei adverse.
- elan² = elani
Elanii sunt animale rumegătoare nordice, care seamănă cu renii.
- pas¹ = pași
Cu *pași* mărunți s-a îndreptat spre casă.
- pas² = pasuri (trecători)
În munți sunt multe *pasuri*.
- fin¹ = fini
Nașii au mers în vizită la *fini*.
- fin² = fini / fine
Prietenii mei sunt niște oameni *fini*. / Mama mi-a cumpărat niște materiale *fine* pentru a-mi face două rochii.
- carieră¹ = cariere
Tinerii doresc să realizeze repede *carriere* de invidiat în diplomație.
- carieră² = cariere
În zona noastră sunt multe *carriere* de piatră.

Se observă că unele omonime sunt parțiale, fiindcă au forme diferite la plural (*bandă, elan, pas*), iar altele sunt totale (*carieră*). De asemenea, unele omonime sunt lexicale, aparținând aceleiași clase gramaticale (*bandă, elan, pas, carieră*), iar altele sunt lexico-gramaticale, fiind părți de vorbire diferite (*fin*).

REFLECTEZ

În rezolvarea exercițiului, elevii vor folosi dicționarul. După realizarea desenelor, ele pot fi prezentate prin metoda „turul galeriei”.

2. Cuvintele polisemantice

DIN EXPERIENȚA MEA

a) Sensul cuvântului „membru” din imagine este „fiecare dintre părțile exterioare, articulate ale trupului omului”.

Sensul cuvântului „masă” din prima imagine este „mobilă formată dintr-o placă dreptunghiulară, pătrată sau rotundă, sprijinită pe unul sau pe mai multe picioare, pe care se mănâncă”, sensul cuvântului „masă” din cea de-a doua imagine este „ceea ce se mănâncă; mâncare, bucate”, iar sensul cuvântului „masă” din ultima imagine este acela de „obiect de metal pe care este întins un pacient în timpul intervenției chirurgicale”.

b) Cuvintele date au mai multe sensuri.

Conform definiției din DEX, cuvântul „membru” mai are următoarele sensuri: „Persoană care face

parte dintr-o colectivitate (organizată); fiecare dintre persoanele sau unitățile care fac parte dintr-o grupă sau o organizație socială, politică etc., considerată în raport cu acestea; mădular. 3. s.m. fiecare dintre cele două părți ale unei expresii matematice; fiecare dintre părțile celor două rapoarte ale unei proporții. 4. s.n. fiecare dintre părțile unei propoziții, fraze sau perioade”.

Cuvântul „masă” are, de asemenea, și alte sensuri: „persoanele care stau în jurul aceleiași mese și mănâncă; mesenii; masă în jurul căreia stau diplomații când duc tratative internaționale etc.”

Ambele cuvinte au mai multe sensuri, între care există o legătură semantică.

EXPLOREZ

1 a) – 5; b) – 3; c) – 2; d) – 6; e) – 1; f) – 4.

2 Rezolvând exercițiul, copiii vor observa că verbul „a trece” este polisemantic, fiindcă are mai multe sensuri între care există o legătură.

a) Timpul *se scurge/zboară* foarte repede.

b) Când va pleca în excursie, *va merge/se va duce/se va opri/va ajunge* și pe la noi.

c) Când te-am zărit venind, *mi-a dispărut/a încetat* durerea de cap.

d) Maria *a traversat* strada în grabă.

e) Mașina *s-a deplasat* pe lângă mine în mare viteză.

f) Ploaia *a încetat* și a ieșit soarele.

APROFUNDEZ

1 Rezolvând exercițiul, elevii vor descoperi sensurile cuvântului polisemantic „limpede”.

- Apa mării era curată în acea dimineață de primăvară.
- Glăsuț ei se auzea clar/deslușit.
- Ieri, cerul a fost senin.
- Copilul avea o privire pură/luminoasă/calmă.
- Era evident/clar că el nu va accepta oferta noastră, oricât de tentantă era.

2 De exemplu: • Andrei a crescut mult de când nu l-am văzut. (a se înălța)

- Prețul pâinii a crescut în ultimii ani. (a se mări)
- Aluatul pâinii a crescut suficient. (a se umfla)
- Părinții l-au crescut bine pe Paul. (a educa)

3 De exemplu: • Am ridicat toate hârtiile de pe jos. (a culege)

- Ceața s-a ridicat și am putut porni la drum. (a se risipi)

- Balonul se ridică în aer. (a se înălța)
- Tata a ridicat o casă mare. (a construi)
- Nemulțumit, poporul s-a ridicat la luptă. (a se răscula)

4 • înalt = Bunicul avea o frunte înaltă. (mare, lată)
= Tatăl lui Mihai deține un post înalt. (important)
= Cântăreața are o voce înaltă. (ascuțită)

- dulce = Bunica ne-a adus niște lapte dulce. (proaspăt, nefermentat)

= Copilul avea un somn dulce. (liniștit)

- a slăbi = Puterea vântului a mai slăbit în ultimele ore. (s-a diminuat)

= Din cauza bolii, a slăbit mult. (a pierde din greutate)

- a face = Mama face prăjituri. (a prepara)

= Tata face o cabană la munte. (a construi)

= Andreea face o poezie de dragoste. (a crea)

5 A. b); B. b); C. b).

REFLECTEZ

Elevii vor vedea reclamele de pe suportul digital și vor sesiza jocul de cuvinte. Apoi vor realiza un joc de cuvinte asemănător.

RECAPITULARE (p. 46)

Elevii vor citi fragmentul de text, preferabil cu voce tare, și vor răspunde la întrebări.

I. 1 Se va realiza o hartă a textului după modelul propus pe parcursul unității, precizând:

- cadru acțiunii:** într-o dimineață devreme, „pe la șase fără un sfert”, vara, „imediat după Ferragosto”, „la Capo Miseno”;
- personajele:** Mimi și tatăl său;
- evenimentul prezentat:** tatăl și fiul merg împreună la pescuit;
- tiparul textual:** narativ;
- tipul de narator:** narator-personaj, relatează la persoana I.

2 Tatălui îi place pescuitul pentru că îl relaxează și îi abate atenția de la alte probleme și pentru că îi place contactul cu natura. Copilului, în schimb, îi plac cuvintele, poveștile, fiindcă așa poate călători oriunde își dorește, poate vedea locuri necunoscute și poate întâlni personaje extraordinare.

3 Elevii vor fi încurajați să-și exprime opinia despre relația tată-fiu, așa cum este ilustrată aceasta în text.

De exemplu: Cred că cei doi, Mimi și tatăl său, au o relație bună, chiar dacă au pasiuni diferite, tatăl preferând pescuitul, apropierea de natură, în timp ce fiul său e pasionat de lectură. Este important că petrec timp împreună. Tatăl își dorește să petreacă timp cu fiul său, de aceea merg împreună la pescuit. Deși Mimi nu este deloc atras de această activitate, reușește să prindă un pește.

4 Exercițiul vizează conținuturile de fonetică (despărțirea în silabe, diftongul, triftongul, hiatul).

- i-me-di-at

Atenție la despărțirea în silabe a acestui cuvânt! Vocalele [i] și [a] se despart, așadar formează un hiat.

- i-veau

În acest cuvânt există triftongul „eau”.

- re-u-șeai

În acest cuvânt există și un hiat („e-u”), și un triftong („eai”).

- e-rai

În prima silabă, [e] se pronunță [ie], deci e diftong, iar în a doua silabă există diftongul „ai”.

- fâ-și-a

În acest cuvânt există un hiat („i-a”).

- re-a-li-ta-tea

În acest cuvânt există atât un hiat („e-a”), cât și un diftong („ea”).

- *pre-ți-oa-se*
Atenție la despărțirea în silabe a acestui cuvânt! În acest cuvânt există diftongul „oa”. Vocala [i] nu formează un hiat cu sunetul [o] din silaba următoare, pentru că acesta este semivocală, vocala din silabă fiind [a].
  - 5 În enunțul citat, verbul „a scoate” are sensul de „a lua ceva afară din locul în care se află”. Alte două sensuri ale acestui cuvânt polisemantic sunt:
    - *a izgoni/a alunga* → Supărat pe fiul său, tatăl l-a scos din casă.
  - 6 *De exemplu:* Cărțile sunt comori culturale neprețuite, care împrăștie lumină și alungă întunericul ignoranței.
- II. Replicile din cadrul dialogului vor fi citite cu dicție de mai mulți elevi. Pentru rezolvarea exercițiului, elevii pot reciti lecția consacrată dicției, unde vor regăsi mărcile pronunției corecte: ritmul vocii potrivit; tonul vocii potrivit cu mesajul transmis; respirația dozată corect; respectarea punctuației enunțurilor etc.
- III. Rezumatul textului dat. Pentru redactarea rezumatului, elevii pot revedea lecția corespunzătoare din manual (p. 31–33).
- De exemplu:* Într-o dimineață, tatăl îl trezește pe băiat pentru a merge la pescuit. Ei ajung la Capo Miseno, la răsăritul soarelui. Tatăl își scoate uneltele de pescuit și îi explică lui Mimi cum se utilizează. După un timp, tatăl constată că nu e o zi bună pentru pescuit. Băiatul spune că lui nu-i place pescuitul, iar tatăl îi explică motivele pentru care el este atras de această activitate. Tatăl se miră că lui Mimi îi plac cuvintele. În timp ce Mimi îi explică de ce îi plac poveștile, un pește se prinde în undiță. Tatăl scoate peștele din apă.
- IV. AUTOEVALUARE!** Exercițiul vizează exersarea reflecției asupra propriului parcurs de învățare. Profesorul va acorda atenție completării, în caiet, a enunțurilor propuse la această rubrică.

EVALUARE (p. 47)

Barem de evaluare și notare. Sugestii de răspuns

- 1 a) Personajele sunt: *mama, fetița, bunicul, medicul*. – 0,25 p.; b) *Mama cheamă medicul, deoarece fetița are febră*. – 0,25 p.
- 2 A. b) – 0,25 p.; B. d) – 0,25 p.
- 3 • Precizarea atitudinii mamei față de Lilica (*de exemplu: grijulie, protectoare, iubitoare etc.*) – 0,25 p.
  - Justificarea răspunsului, în trei-patru enunțuri: justificare adecvată și nuanțată – 0,50 p.; încercare de justificare – 0,25 p.
  - Respectarea numărului de enunțuri, a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu: Mama se dovedește grijulie față de Lilica pentru că, atunci când fata are febră, mama cheamă medicul. De asemenea, mama stă lângă patul fetiței atunci când aceasta nu se simte bine și este bucuroasă când ea pare că a depășit momentul critic al bolii.
- 4 • Prezentarea adecvată și nuanțată a sentimentelor fetiței față de Fram – 0,75 p.; încercare de prezentare – 0,25 p.
  - Respectarea numărului de enunțuri, a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.
- 5 • Motivarea adecvată, nuanțată a alegerii – 0,75 p.; încercare de motivare – 0,25 p.
  - Respectarea numărului de enunțuri, a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.
- De exemplu:* Varianta care exprimă cel mai bine semnificația fragmentului dat mi se pare a fi varianta c) *În familie, copiii sunt mereu protejați*. Atunci când fetița se îmbolnăvește, mama cheamă medicul, stă lângă ea și o îngrijește. Mama este grijulie și afectuoasă cu Lilica, comportamentul acesteia demonstrând că, într-o familie, copiii sunt mereu protejați.
- 6 c) 1 p.
- 7 Cuvintele care conțin diftong sunt: *doarme, fruntea, el, grea*. – 4 × 0,25 p.
- 8 a) Mi-am cumpărat un șiret mov și unul roz. – 0,50 p.
b) Privea spectacolul cenușiiilor unde ale mării. – 0,50 p.
- 9 **Redactarea rezumatului**
Conținutul rezumatului – 1,50 p.
- **formularea ideilor importante, dovedind înțelegerea textului – 0,75 p.:**
    - ▶ formularea tuturor ideilor importante, menționarea personajelor, dovedind înțelegerea globală a textului – 0,75 p.
    - ▶ formularea ideilor importante, cu introducerea mai multor idei nesemnificative, menționarea selectivă a personajelor importante, dovedind înțelegerea parțială a textului – 0,50 p.
    - ▶ formularea unor idei lipsite de relevanță pentru lumea textului, transcrierea unor secvențe din text – 0,25 p.

• **respectarea regulilor de alcătuire a unui rezumat – 0,75 p.:**

- ▶ utilizarea persoanei a III-a, transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă – 0,25 p.
- ▶ prezentarea ideilor cu propriile cuvinte, fără utilizarea citatelor, tonul neutru/obiectivitate – 0,25 p.

De exemplu: Lilica se simte rău. Mama constată că are febră și cheamă medicul. Medicul le spune că nu este nimic grav, fiind o gripă ușoară. După ce află diagnosticul, mama și bunicul se liniștesc. După aceea, febra crește, iar Lilicăi i se pare că mâna mamei este laba lui Fram. Atunci când fata începe să vorbească mai coerent, mama se bucură, fiindcă își dă seama că fata a depășit momentul dificil al bolii. După o săptămână, fetița se însănătoșește și apoi are voie să iasă din casă.

- ▶ utilizarea verbelor la moduri și timpuri adecvate pentru a reda logica acțiunii – 0,25 p.

Redactarea rezumatului – 0,50 p.

- claritatea, coerența exprimării ideilor, limbajul adecvat – 0,25 p.
- respectarea normelor gramaticale și de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

PROIECT. CARE SUNT VALORILE FAMILIEI? (p. 48)

În derularea proiectului veți avea în vedere:

1. Pregătirea proiectului:

- clarificarea scopului proiectului;
- gruparea elevilor în echipe (4–6 participanți);
- discutarea întrebării centrale prin raportare la experiențele elevilor;
- stabilirea – împreună cu elevii – a unor întrebări care vor orienta demersul. *De exemplu:* Cine însuflă valorile în familie? Cum observi valorile membrilor familiei? Cum este relația dintre oamenii cu valori comune? etc.

Pentru a găsi întrebările, se poate folosi brainstormingul sau strategia – dezvoltată de D. Ogle (1986) – prin care elevii răspund la întrebările: *Ce crezi că știi? Ce vrei să știi? Ce ai aflat?*

2. Stabilirea unui plan de acțiune. Profesorul coordonează sarcinile concrete:

- alegerea celor trei elemente dintre cele propuse în manual;
  - realizarea calendarului proiectului;
  - clarificarea responsabilităților;
  - identificarea resurselor necesare;
  - completarea de către elevi a informațiilor referitoare la proces, pe fișa din **Anexa 3**, de la finalul ghidului.
- Profesorul le poate propune elevilor să realizeze o hartă a subiectelor/produselor/resurselor care vor fi utilizate în proiect.

3. Punerea în aplicare a planului. Se vor nota observații din timpul derulării proiectului într-un jurnal, conform **Anexei 4**, de la finalul ghidului.

Profesorul oferă sprijin în momentele în care elevii nu știu să gestioneze sarcina de lucru, sunt în impas, au dificultăți în colaborare.

În cazul în care este planificat un interviu cu un specialist, elevii vor pregăti o serie de întrebări, iar profesorul le va oferi feedback. Dacă elevii sunt în impas, profesorul poate conduce discuția cu întrebări precum: *Ce vrei să afli? Despre ce anume vrei să știi mai multe? Ce vrei să urmărești în detaliu? Ce vrei să vă povestească invitatul? Ce imagini doriți să însoțească interviul vostru?*

În timpul derulării proiectului, elevii pot face schimb de informații despre subiect. De asemenea, este important ca elevii să fie conștienți de strategiile utilizate de ei în realizarea proiectului.

4. Realizarea produselor. Elevii vor realiza produse aferente întrebărilor de cercetare stabilite anterior. Ei pot realiza hărți conceptuale, pentru a înțelege modul în care este urmărită întrebarea directoare în demersul lor.

5. Prezentarea publică și evaluarea. Se va organiza expunerea și prezentarea produselor realizate de elevi. Se va utiliza grila din **Anexa 5**, de la finalul ghidului, pentru evaluarea proiectului de către profesor și de către colegi.

În final se oferă un feedback interactiv, deschis, autentic, în care atât profesorul, cât și elevii vor fi atenți la trei întrebări centrale: *Ce ne-am propus să obținem/să realizăm prin acest proiect? Ce am obținut prin produsul realizat? Ce putem face mai bine data viitoare pentru a ne atinge obiectivele?*